

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 12 1971

JULKAISIJA ja KUSTANTAJA: Sotamuisto-yhdistys r.y.
TOIMITUSNEUVOSTO: Puheenjohtaja K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp.
G. Magnusson, eversti evp; V. Nihtilä, eversti evp.

PÄÄTOIMITTAJA: K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp.
TOIMITUS: Helsinki 26, Töölönkatu 35 B puh. 44 62 42.
Toimitussihteeri E. Kuussaari, eversti evp.
Toimittaja E. Pertamo, majuri evp.

TILAUKSET: Postilokero 820, 00101 Helsinki 10, puh. vaihte 79 08 22
Postisiirtotili 7259-1
ILMOITUSKONTTORI: Korkeavuorenk. 30, 00130 Hki 13, puh. vaihte 64 90 11

VUODESSA 12 NUMEROA • TILAUSHINTA 16 MK • TILAUKSET JA OSOITTEEN MUUTOKSET PUH. 79 08 22

PARTION JOULU 1941

TOIVO ROMPPALA

JOULU kolmekymmentä vuotta sitten otettiin vastaan aivan samalla julistuksella kuin tänäkin Jouluna. Silloinkin aattoon kuuluivat tutut sanat: ”maassa rauha ja ihmisillä hyvä tahto”. Meistä, jotka odotelimme lähtöhetkeä partioon, sanat tuntuivat melkein pilailulta, koska jokaisen aseeksi tuli kp. ja neljä patruunalipasta vähintään. Mutta eiväthän aina tule kysymykseen joulut ja niitten sanomat, kuten ei meidänkään tapauksessa. Joukkueemme oli koottu JR 10:n I Patalj. 3. komppanian miehistä vapaaehtoisina. Johtajamme oli luutnantti Kalevi *Ponsi*.

Emme tienneet silloin millaiseen puurojuhlaan tuolla Rukajärven eteläisellä rintamalla joudumme mukaan, vaan lupasimme käydä lyömässä löylyä naapurin joulusaunassa. Emme silloin osanneet aavistaa-

kaan, että sauna, vaikkakin kalasauna, tulisi meille tuottamaan ikävyyksiä. Hyvä oli, ettei ollut tulevaisuus tiedossa, koska iloinen mieli olisi saattanut laskea samoihin lukemiin ulkona paukkuvan pakkasen kanssa, jossa elohopea näytti yli kahtakymmentä pakkasastetta.

Tasan kello kuudelta tulla rämisti kuorma-auto meitä noutamaan ja tuossa tuokiassa olimme varustinemme auton lavalla ja niin matkamme alkoi. Jännittyneinä vain katselimme, minne auto suunnan ottaa.

— Ontajärvelle tämä rakkine taitaa meidät viellä, lausui Pulkkinen, mutta ohi mentiin vielä Ontajärvestä noin viisi kilometriä, jolloin pysähdyttiin linnoitustyökomppanian majoitusalueelle.

Partio retkellään
Rukajärven
suunnalla

SA-kuva

Pousi käski hyppiä pois lavalta, sillä ”nyt me poijat lähdemme tästä eteenpäin hiihtäen, sillä se kyllä onkin siten parempi, jos salaisesti meinataan kulkea, sillä tämä auto rämäjä, jotta kuolleetkin heräävät”, tuumi Pousin lähetti.

Nyt me jo kuulimme pienen tilanneselvityksenkin. Luutnantti Pousi selosti, että otamme yhteyden III pataljoonan kenttävartiioon, missä lepäämme ja aamulla jatkamme matkaa lisätyin voimin, sillä saamme vahvistukseksi III pataljoonasta kolme joukkuetta kapt. Gösta Nuortevan johdolla (kaatui myöhemmin Kanaksella). Tästä on matkaa noin kymmenen kilometriä, vihollisia ei ole viime aikoina liikkunut, mutta varotaan valoja vähän, kun sytytetään savukkeita. Mieliä ei ollut laskenut yhtään, vaan joku lupasi tarjota sotamies venäläiselle ”Saimaan”, jottei sen tarvitse näin kylmässä sätkää kääriä.

Ilman kommelluksia saimme yhteyden kenttävartiioon ja vartiomies esitteli meille kaksi telttaa, joihin aloimme työntyä. Kyllä siinä paikat pakkasivat käydä ahtaiksi, kun oman väen lisäksi puolijoukkue ahtasi sisään, ja kun tietää etteivät ne liian tilavia olleet vakinaisille asukkaillekaan. Hyvin silti teltan asukkaat meihin suhtautuivat ja sovittelivat, jotta saimme jokainen makuupaikan.

Aamulla viideltä Pousi tuli telttaamme ja kehoitti ruokailemaan, sillä lähtö tulisi noin tunnin kuluttua. Äkkiä siinä kamiunan kansi täyttyi pakeista, toiset keittäen kahvia, toiset valmistaen hernesoppaa sissimuonistaan.

Hyvissä ajoin kaikki olivat valmiina ja vähän ennen kuutta alkoi kuulua liikettä, III pataljoonan miehet olivat saapuneet ja niin myös me aloimme työntyä kirpeään pakkasaamuun.

Kysyin eräältä virkaveljeltäni, oliko heidät myös koottu vapaaehtoisista? Sain kuulla, että mitä kirottua, kun ei saa edes Jouluna olla levossa, vaan pitää lähteä könyämään naapurin puolelle. Kyllä siinä sai osansa vähän johtokin, mutta ainahan suomalainen sotilas purnaa ja silti se on maailman paras sotilas.

Enempään tuttavuuteen ei ollut aikaa, sillä luutn. Pousi saapui Nuortevan kanssa ilmoittaen, että muodostamme kärkijoukkueen ja lähdemme liikkeelle heti. Niin hän nojaili sauvoihinsa hetken odottaen, että kaikki ovat valmiina. Sitten hän työnsi itsensä liikkeelle kehoittaen poikia seuraamaan. Nyt näimme selvästi millaisen johtajan olimme saaneet. Ei siinä määrätty mitään kärkimiestä, vaan itse hän oli tuo kärkimies. Tämä nosti meissä sellaisen luottamuksen häneen, ikäänkuin isään, ja hän varmaan myös alkoi luottaa meihin.

Päivä oli valjennut, kun hiihtelimme Kiirasjärvi niemen järven pohjoisrantaa pitkin itää kohti, kunnes saavuimme kohtaan, missä itärannalta pistää pitkä niemi kauas järveen, tämän niemen nenään nyt otimme suunnan.

Saavuttuamme niemeen otimme tauon ja aloimme tupakoida, kun Pousin lähetti viittasi lahden pohjukkaan ja virkkoi:

— Katsokaa nyt saamari, tuolla on mökki ja sieltä nousoo savua! Kyllä sitä jokainen ihmetteli ja nyt alkoi vetää naamaa paremmin peruslukemiin, sillä eihän savua ilman tulta ja tulen pitäjä täytyy myöskin olla olemassa. Tähestystä ei varmaankaan järvelle pidetty, sillä mitään liikettä ei mökin ympärillä näkynyt, joten meitä ei varmaan ollut huomattu lainkaan.

Luutn. Pousi oli nopea otteissaan. Ei hän nytkään kauan neuvotellut, vaan virkkoi, että me hiihdämme jonossa tuon kalasaunan taakse, käännyimme päin ja nopealla hyökkäyksellä valtaamme saunan, otamme viholliset vangiksi ja palaamme kotiin.” Hän sai heti kaikkien meidän hyväksymisen, sillä silloinhan voisi paluu alkaa piankin eikä tuolla nyt taida kovinkaan paljon vihollisia olla.

Niinpä aloimme jonossa hiihtäen edetä saunan taakse — kaikki tuntui menevän ihan täsmälleen, sillä sauna oli näköpiirissä. Mutta voi saamari, mikä harmin paikka, kun vain muutaman metrin päässä oli nuotio ja siinä nuokkui vartiomies? — Siitä pitäisi selvittää äänettömästi, oli yritettävä saada tuo vartiomies vangiksi.

Pousi lähti parin miehen kanssa yllättämään. Me toiset erotimme kp:t valmiiksi yhtymään leikkiin. Nyt seurasimme nuotiota lähestyviä. Vain pari kolme metriä jäljessä.

— Ruki ver! ja vartiomies laukaisi kiväärinsä yrittäen lähteä juoksemaan saunaa kohden, mutta kp:n äkeä sarja leikkasi ilmaa ja luutn. Pousin huuto ”eteenpäin!” kuului heti tämän jälkeen.

Emme siekailleet yhtään, vaan niin nopeaan kuin suinkin yritimme päästä saunan luokse. Mutta ei naapurikaan ollut toimetonna, yhtäkkiä vihollinenkin

Kenttävartiiossa Rukajärven rintamalla jouluna 1941

oli selvillä tilanteensa vaarallisuudesta ja vastus oli sen mukainen. Meille ei maasto suonut minkäänlaista suojaa, mutta vihollinen sensijaan oli täysin rantatöyrään suojassa. Olimme vain kolmen—neljänkymmenen metrin päässä saunasta, ja joku yritti jo heittää käsikranaattiakin saunaa kohti. Meteli oli kauhea ja rätinä sellainen, ettei varmaan sellaista monta kertaa koko sotamme historia tunne. Sen arvaa, kun hehtaarin alalla kolmekymmentäkuusi miestä paahtoi konepistooleilla, ja siihen lisäksi vihollinen yritti räjähtävillä rätkkiä tulemaan.

Nyt oli selvää, että saunan valtaamisesta ei ollut enää mitään hyötyä, sillä vihollinen oli rantatöyräällä asemissa. Vihollisen puolelta kuului komentosanoja, joista päättäen heillä oli varmaan politrukki joukossa, koska hän piti joukkonsa kurissa eikä antanut sen hajota, silloin kun he ryntäsivät saunasta ulos.

Ihmisen itsesäilytysvaisto toimii nopeasti ja kun en minkäänlaista suojaa löytänyt, pudotin reppuni eteeni, jonka takana nyt tuntui, kuin hyvänkin panssarin takana olisi ollut suojassa. Sain täten vähän aikaa

hyppäsin ylös ja lähdin juoksemaan taaksepäin metsän suojaan. Koko ajan odotin kuulaa selkääni, mutta sitä ei tullut ja pääsin suuren männyn suojaan, jossa laitoin sukset jalkaani ja lähdin hiihtämään eteenpäin metsään, josta sitten löysin oman joukkueeni miehiä, mutta moni oli poissa joukostamme, myös luutn. Pousi oli kaatunut, hänen lähetiltään sain kuulla, että mitään ei ollut tehtävissä, vaan kuolema oli tullut heti. Monta oli haavoittuneena päässyt metsän suojaan. Heitä nyt sidottiin parhaan mukaan, samalla kun jaettiin suksia ja sauvoja, joita osa oli kiireessä jättänyt jälkeensä, sillä olihan yhdelläkin suksella parempi hiihtää kuin kävellä. Pitkäänhän ei tässä voitu viipyä, sillä ei koskaan tiennyt, miten lähellä voi olla tulossa lisää vihollisia. Siitä olimme varmoja, etteivät äskeiset viholliset ainakaan lähde peräämme, sillä kyllä hekin olivat varmaan osansa saaneet. — Minulle alkoi myös selvitä, miksi en saanut kuulaa selkääni, reppuhan se varmaan minut pelasti, sillä kun en ensimmäisestä sarjasta kaatunut, oli vihollisille paljon edullisempaa päästä evakuoimaan reppuni sisältöä. Kyllä

Konekivääri asemissa
Rukajärvellä

myöskin arvioida tilannetta, joka oli muuttunut tuokiossa vihollisen eduksi. Näin ei voisi kauan jatkua, sillä pianhan ammusvarastomme olisi lopussa ja haavoittuneitten valitus ilmaisi sen tosiasian, että joukkueemme ei ollut yhtä vahva kuin taistelun alettua. Myöskin ihmettelin, missä nuo kolme Nuortevan joukkuetta kuppasivat, heistä kun ei näkynyt jäkeäkään — en tiedä tänäkään päivänä, millaisen sopimuksen luutn. Pousi ja kapt. Nuorteva olivat tehneet, mutta epäilykseni on, että taisi yksi lenkki pettää ratkaisevan hetken tullessa.

Vaihtaessani juuri lipasta kyljelläni maaten kuulin nimeäni huudettavan, jolloin nostin päätäni ja näin kuinka, vain muutaman askeleen päässä lähestyivät viholliset aseet sojottaen minua kohti. Kuuma aalto humautti silloin päässäni, mutta äkkiä myös selkeni, että nyt on lähdeävä, sillä tässä tulee kuolema eteen aivan varmasti. Koppasin sukset ja aseeni kainaloon,

Vihollisen saarroitus käynnissä

olin onnellinen, vaikka vähän kismittikin, kun vihollinen sai kaikki ruoat ja tupakat, mutta paljon huomominkin voisivat asiat olla. Ihan puistatti tuollainen ajatuskin. Olihan tovereillani tupakkaa, jota he auliisti tarjosivat ja olihan henki riepu silti vielä tälläkin kertaa säästynyt.

Mieli matalalla alkoi paluumatkamme, sillä täytyihän meidän jättää kaatunut johtajamme ja kuusi muuta toveriamme vihollisen käsiin. (Voin huomauttaa, että heidät haettiin parin päivän kuluttua omalle puolelle ja poltettiin myös tuo kalasauna.) Ei nyt maittanut paljon tupakkakaan, eikä kukaan tahtonut pilailemalla rikkaa tunnelmaa. Ei ollut taistelu kauan riehunut, mutta tuo pieni aika oli muuttanut joukkueemme kokoonpanoa tuntuvasti, seitsemän oli kaatunut ja kaksitoista haavoittunut, siis tappiot enemmän kuin puolet koko joukkueesta.

Haavoittuneille paluu oli tuskien tie, sillä kyllä pakkassää jäädettiin siteet ja oli pelko paleltumisesta, joten olikin kaikin keinoin yritettävä suojella haavoittuneita kohtia.

Ryhmä Rukajärvellä taistelleita miehiä korsunsa edustalla.
Kirjoittaja toinen vasemmalta

Illan hämärtäessä olimme taasen omalla puolella ja samoissa teltoissa keitimme kahvia kuin aamullakin. Vähän levätyämme lähdimme myös hiihtämään kohti Ontajärveä, josta sitten saimme autokyydin omaan komppaniaan, mutta vasta pitkän ja aika kipeän neuvottelun jälkeen, sillä työkompanian toimistossa oleva luutnantti ei aikonut antaa kuljetuslupaa, koska oli partioita liikkeellä, mutta kun sanoin, jotta kyllä me emme nyt lähde varmaan ilman autoa, hän myöntyi niin paljon, että lupasi sen, jos vaan jonkun saamme lähtemään kuskiksi. Se ei tuottanutkaan vaikeuksia, sillä heti eräs alikersantti, jonka nimeä en tiedä löytyi kuskiksi. Esitän tässä hänelle kiitokseni, sillä taisi silloin jäädä kiittämättä. Yöllä olimme kotona omien luona ja saimme tehdä selkoa kavereille sinä yönä tapahtuneesta, minä jouduin lähtemään pataljoonan esikuntaan tekemään selkoa taistelun kulusta. Mutta eihän minulla ollut paljon sanomisia, koska ne tiesivät siellä asiat paremmin kuin minä, kun olivat saaneet kenttävartiosta puhelimella tiedot. Olin kyllä jännityksessä sinne mennessä, mutta se laukesi, kun pataljoonamme komentaja "Mäski" (majuri A. Majevski) itse tuli huoneeseen ja sanoi: "Minä kuulla partio hyvä, joka mees' tapella kui' leijona, nyt sinä lepä ensi, sitte sinä saada loma!" Kyllä olivat askeleeni kepeät, kun astelin sinä yönä korsuani kohti. Saimme jokainen myöhemmin loman, mutta sitä ennen ehdin käydä partiossa vielä toisenkin kerran ihan Muurmannin radalla asti itsensä "Mäskin" johdolla.

Tapaninpäivänä me sitten söimme myöhästyneen joulupuuron ja kävimme myös joulusaunassa. Silloin taas tuntui kuin sota olisi ollut hyvin kaukana ja tuo julistus — "ja maassa rauha, ihmisillä hyvä tahto", ihan totisinta totta.

Joulu Aittosillassa v. 1939

TERHO JANTUNEN

Aittojoen
asemissa

SA-kuva

AITTOJOEKSI sitä tilannetiedoituksissa mainittiin, vaikka me olimme tottuneet sitä Aittosillaksi sanomaan, niinkuin YH:n aikana v. 1939 paikkakuntalaisetkin sitä kutsuivat. Olimme (Er.pst.joukk./IVAK) ottaneet osaa jo viivytystaisteluun linjalla Suojoen pysäkki—Tolvajärvi ja meidät oli sodan ensi-ilta autuaasti unohdettu puolustusasemiimmekin Lepäniemessä. Pojasvaarassa olimme yrittäneet polttaa polttopullolla vihollisen panssarivaunua, kun Arne Hovilan ampuma ns. panssarintorjuntatykkimme (Obuhof) ammus oli saanut vain kipinäsuihkun sinkoamaan sen kyljestä, sitä ammuttaessa noin kymmenen metrin päästä. Vaunun paloa emme joutaneet seuraamaan, sillä toinen vaunu ampui meitä ja autoamme konekivääreillään ja pioneirit olivat räjäyttäneet sillat takaamme, eikä vihollinen muutenkaan meistä ”tykännyt”, joten häivyimme paikalta. Mutta nyt olivat osat vaihtuneet, olimme saaneet entiset Bofors-tykkimme. Ne läpäisivät silloiset panssarivaunujen kylki- ja otsapanssarit ja niillä olimme olleet herroja jo tähänastisissa hyökkäystaisteluissa Tolvajärveltä tähän saakka, jopa Ägläjärven Jylmäkänlahdesa tuhosimme kokonaisen vihollisen panssarikomppanian. Nyt olimme rynnistämässä Pojasvaarasta Aittosillan, joka oli tavoitteemme.

Hyökkäykseen lähti I/JR 16 komentajanaan kapt. U Herranen, ja se lähtikin kätevästi käyntiin, olihan itse komentaja pätevä upseeri, mutta jostain syystä pataljoonaa vaihdettiin. Kärkeen tuli III/JR 16 komentajanaan kapt. J Leimu. Vihollisen viivytysosastot eivät tuntuneet olevan kovin mieslukuisia, mutta sitäkin sitkeämpiä vastustajia. Aikaisempi vastustajamme, 139. divisioona, oli jo aikaisemmin lyöty säpäleiksi ja sen tilalle oli astunut 75. divisioona, jonka mehut oli

myöskin jo puristettu kuiviin. Nyt se yritti jäljellä olevilla voimillaan viivyttää tamperelaisten raisua hyökkäystä. Kärkikomppania kärjessä, kärkijoukkue sen edellä ja kärkipartio tuntoelimenä, eteni pataljoona tuhoten vihollisen viivytysosastot kuoppiinsa. Meidän panssarintorjuntajoukkueemme vastustajana oli ilmeisesti vihollisella panssarikomppania varustettuna kevyillä T 28 vaunuilla, jotka olisimme heti saaneet tuhattua, jos vaan olisimme päässeet niitä ampumaan. Mutta ilta pimeni, tuli yö ja vihollisen panssarikomppanian päällikkö sijoitti vaununsa niin hienosti, että vaunujen yllättävä tulenavaus tuotti aina hämminkiä hyökkäysjoukoissamme, mutta itse vaunua emme millään saaneet tuhattua. Pari kolme panssarikranaattia vaunun tuliasemaan sai aina sen lähtemään kypälämäkeen, mutta itse pahantekijää emme saaneet. Tykin panssarikilpi rapisi vaunun konekiväärin luodeista ja alik. T *Mutkan* asetakkiakin ne turmelivat luodeillaan, mutta ratkaisevia tappioita ei onneksi ainakaan meidän puolellemme syntynyt.

Yht’äkkiä näkyvät valot ja kuuluu moottorinsurinaa vihollisen puolelta. Sieltä tulee kohtalaista vauhtia joku moottoriajoneuvo puolellemme, jostain syystä jätämme sen ampumatta ja oikea oli arviokin, se oli kuorma-auto, joka oli lähetetty kiireesti tuomaan tarvikkeita viholliselle, mutta etulinjan huonon merkitsemisen takia ajoi kuljettaja läpi linjojen, eikä ihme kyllä ajanut miinoihinkaan, joita vihollinen oli tielle asettanut. — Lammassärkät, jotka sijaitsevat Pojasvaarasta itään, ovat jääneet taakse. Yö on kirkas. Jv. pataljoonan ”töpinän” miehet kertovat huoltopäällikön pakkasmittarin näyttävän 31 astetta pakkasta. Tulee kylmä Joulu meille, kylmä siksikin, ettei Suomen eduskunta ollut rauhanaikana katsonut tarpeelliseksi va-

rata maanpuolustajilleen edes teltoja tarpeeksi, vaan osa joukoista, kuten mekin, joutui rintamaolosuhteissa avotaivaan alla lumikuopissa öitään viettämään, jos nyt hyökkäyksen aikana minkäänlaista lepoa voi saadaakaan.

Tie Aittosiltaan jatkui läpi korpimaaston. Viivytyslinja toisensa jälkeen vallattiin. Oli enää muutama kilometri tavoitteeseemme, kun erään tienmutkan ohitettuamme saimme vastaamme suorastaan murhaavan tulen. Ainakin kolme panssarivaunua oli asemis- sa edessämme, mutta missä? Tuliryöppy oli mahtava. Tiedämme, että vihollisen panssarivaunun konekiväärin panosvyön joka kolmas, tai joka viides luoti oli valojuova. Nämä valojuovat tuliviiruja piirrellessään paljastivat myöskin vaunujen tuliasemat. Tykki am-

laskemme, että aikaa oli ollut liian vähän tien miinoitukseen ja laskelmamme osoittautui oikeaksi. Saavutimme mäenkumpareen ennen Aittosiltaa ja ensimmäiset miinat olivat vasta sillan vieressä, mutta niitä emme laukaisseet. Tavoite oli saavutettu ja vanhaan viivytystaistelun tykkiasemaan asetamme tykkimme.

Vaikertava oli ääni, jonka kuulin Aittojoen takaa. Vihollisen puolelta rääkäistään selvällä suomen kielellä, että "W:ksi meni tämäkin sota". Niin meni, niin meni! huutaa parivartiomme vartiomies hänelle vastaukseksi.

Taistelut hiljentyvät, mekin hiljennymme ja valmistaudumme vastaanottamaan Joulua, valkeneehan pian aattoamu. Majoituskäsky oli yksinkertainen, mutta yritän soveltaa sen hieman Joulun tunnelmiin.

Eversti
A. Pajari
(oik.) ja
Taisteluosaston
komentaja,
eversti
K. Viljanen

pumavalmiina työnnettiin ampumapaikalle, kannuskuoppiakaan ei ehditty louhia jäätyneeseen tienpintaan. Panssariammus putkeen ja kiireinen laukaus paikkaan, mistä valojuovat suihkuavat, toinen, kolmas, mutta ne ovat jo myöhässä. Heti ensimmäisen laukauksen jälkeen nostivat vaunujen kuljettajat kytkintä ja mahtavasti jyristen, telaketjut kolisten häipyivät ne mäen taakse suojaan. Karkuun pääsivät, mutta samalla oma hyökkäyksemme pääsi jatkumaan. Selvästi kuulin, kun vaunut toisensa jälkeen kolisivat Aittosillalla häipyen sitten yön muihin taistelun ääniin.

Vauhdilla eteni kärkikomppania nyt kuin loppukirissä, samoin me, välittämättä mahdollisista miinoista, mitä vihollisemme olisi voinut tielle asettaa, mutta

"Tykit aseisiin, parivartiot tykeille toistaiseksi, viivytystaistelun aikaiset poterot kuntoon, havuja alle ja päälle sekä vapaat miehet levolle. Tykkivartiot pitävät silmällä Joulupukkia, tarkoitan muonakuskia, kun se tulee, herättää joukkueen kinkulle. Saimme myöhemmin teltankin lainaksi kärkipataljoonasta, johon voimmekin majoittua levolle paremmin. Aamun sarastaessa saapuivat viholliskoneet meitä pommittamaan, mutta sitä minä en kuullut, sillä nukuin autuaan unta, eikä lähettikään raaskinut minua herättää ja mihin sitä sitten suojaan olisi mennytkään. Joulukinkku, tarkoitan jäänyt hernekeitto saapui meille vasta illansuussa, koska ilmavaaran takia ei sitä voitu meille aikaisemmin toimittaa. Parhaansa kyllä muonankuljettajat tietenkin tekivät, mutta umpijäässä

se kuitenkin oli, kun se meille viimein saapui. Puukolla minäkin sen kappaleiksi lohkoin ja söin. Samat muonankuljettajat kertoivat, että Porilaisten marssi oli soitettu ennen uutisia Tolvajärven—Aittojoen taistelujen, Talvisodan ensimmäisen voiton kunniaksi, jonka armeijamme oli saavuttanut.

Tämä vajavaisesti varustetun armeijamme ensimmäinen voitto antoi uskoa ja luottamusta niin kenttäarmeijalle, kuin kotialueella olevillekin. Tämä voiton sanoma kiiri nopeasti yli maan, ja yli maamme rajojenkin. Talvisodan ensimmäinen ihme oli tosiasia. Pienen Suomen armeijan, Ryhmä *Talvelan* oli onnistunut tuhota kaksi Neuvostoliiton hyvin varustettua divisioonaa. Se oli saanut sotasaalistakin 50 tykkiä, 52 panssarivaunua, satoja kone- ja pikakiväärejä sekä

tuhansia kiväärejä, täydentämään omaa vajavaista aseistustaan. Tolvajärven voiton Jouluyössä hohtivat kahden suomalaisen johtajapersoonan, jääkärieversti Paavo Talvelan ja everstiluutnantti Aaro Olavi *Pajarin* jyhkeät piirteet.

Ryhmä Talvelan komentaja, kenraalimajuri P. Talvela

Vihollisen panssareita Tolvajärven—Aittojoen tiellä tuhottuina

Ruhtinaanmäki ja taistelu siitä jouluna 1939

VILHO TASKINEN

NIMI Ruhtinaanmäki nostaa vieläkin Etelä-Savon vanhemman polven miesten ihon aivan "kananlihalle" — kuten sanonta kuuluu.

Taistelut Ruhtinaanmäen omistamisesta käytiin Talvisodassa heti joulun jälkeen v. 1939. Joulua vietetty pataljoonien puitteissa hartaasti veisaten kranaattitulen säestämänä. Tulta teltan kamiinassa ei voinut pitää päivällä, joten 40° pakkasen piti miehet virkeinä. Yölläkin, kun kamiinan vetoa parantaaksemme koputeltiin kamiinan torvia, siitä oli seurauksena kranaattikeskitys. Ihmishenki oli silloin kärsinyt inflaation. Ei tiennyt mikä hetki oli viimeinen, siksi pä noina Joulun pyhinä noista teltoista kuului harras virrenveisuu, tuskin löytyi joukostamme yhtään Jumalan kieltäjää. —

Minullakin oli pitkään muistona virsikirja, jonka pastori antoi jouluna teltassa. Minusta tuntuu, että hyvääänistä virsikirjaa ei minulla ole sen jälkeen ollut, vaikka kauneimmat paikat olen hakenut jälkeensä rauhan aikana.

Heti Joulun jälkeen alkoivat "Härän" törmäilyt kohti Ruhtinaanmäkeä. Sanoin "törmäilyt", sillä sitä se mielestäni oli, eikä komentajamme olisi ollut Härkä, ellei hän kerta toisensa jälkeen olisi puskettautunut pataljoonalla kohti seinää. Sanon "kohti seinää", sillä meitä hyökkäyttettiin aukean pellon yli kohti hyökkäysvaunuilla varustettuja vihollisasemia vastaan. Puolimatkaan peltoa aina päästiin ja sitten takaisin, jäljelle jäi kaatuneita ihankuin raivioille kantoja.

Minun tankintorjuntaosastollani, varustettuna polttopulloilla ja kasapanoksilla, oli itsemurhaosaston osa. Kerrankin samassa hyökkäyksessä etenin osastoni kanssa kohti vihollisen tankkia käyttäen suojana pel-

lonojaa, joka ei ollut vielä kokonaan lumen peittämä. Silloin siirtyi yksi tankki saman ojan päähän. Kun sen huomasiin ärjäisin taakseni: — Ojan vaihto! Vain alikersantti Väisänen ehti siirtyä jäljessani vasemmalla olevaan ojaan, kun tankin ammus taas teki lopusta miehistä selvää jälkeä takanani.

Tässä joukossa oli poika, joka oli anonut lomaa veljensä hautajaisiin, joka oli osastostani kaatunut edellisenä päivänä. Veli ehti veljensä hautajaisiin ja vielä samoihin sankarihautajaisiin hän ehti itsekin samaan hautaan. Silloin ja monesti jälkekinpäin kysyin itseltäni: — Mikä on elämän tarkoitus ja mitä on rajan tuolla puolen, onko taivas täällä vai siellä tuntemattomassa? Olen valmis myöntämään, että se on jo täällä sisäisenä rauhana.

Käydäänpä taas asiaan. Olimmehan vielä isäntiäkin tuolla Ruhtinaanmäellä, mutta rauhaton se oli. Vastahyökkäyksiä saimme ottaa jatkuvasti vastaan, mutta hangessa tarpeita vastustajia hyvä mies pystykorvan takana kaatoi enemmän kuin tulijoita kunkin kohdalle riitti. Tuolta mäeltä käsin jouduin muuten tosimielessä myöskin tankin torjuntaan. Meillä kä-

vi pienen aikaa yksi ”piiskatykkikin”. Etupäässä se sai isot vaunut liikuntakyvyttömiksi. Vihollinen käytti sitten pellolta käsin niitä ampumabunkkereinaan. Sain alikersantti Väisäsen toverikseni ja yritimme tehdä niistä lopun, mutta tämä oli helpommin sanottu kuin tehty. Nimittäin liikkumaton vaunu, joka on huurteen peitossa, on vaikeasti palavaa tavaraa, sen sain kokea itse siellä Ruhtinaanmäen pellolla.

Tehostaakseni palamisominaisuuksia pistin kerran viiden kilon kasapanoksen tornin juurelle ja aioin ehtiä tarpeeksi kauaksi tankista. Pitkälle ei 5 1/2 sekunnissa kuitenkaan ehditä ja niinpä minäkin löysin itseni kaatuneiden vihollispinosta. En tiedä oliko paine minut sinne viskannut, mutta pian olin toimintavalmis jälleen. Nyt polttopullolla kasapanoksen repimään kohtaan ja jopa paloi jonkun aikaa. Nuo kaatuneet vastustajat olivat taas jääneet päivällä siihen mennessään tai tullessaan liikuntakyvyttömään tankkiin suorittamaan suorasuuntausammuntaa aseimimme. Olihan Härällä raskaita paikkoja muuallakin, mutta yksi mustin oli Ruhtinaanmäki.

Kunniaa tehden niille, jotka jäivät tälle tielle.

Ruhtinaanmäki
vallattuine
panssareineen
ja Talvisodan
miehineen
tammikuulla
1940

Vallattu
panssarivaunu
Ruhtinaan-
mäellä

KENRAALIMAJURI

Ilmari Johannes KARHU

saavutti matkansa pään 74 vuoden ikäisenä 22.10.71 vaipuen äkillisen sydänkohtauksen murtamana lähimpien kenraalitoveriensä käsivarsille ollessaan kuulemassa esitystä maanpuolustus suunnitelmien nykyisestä tilanteesta.

Karhu oli taitava, tarmokas ja täsmällinen sotilas. Hänen ansioluettelonsa on pitkä ja monipuolinen, kerrotaan niin esikuntaupseerin, kuin rintamakomentajan kunniaakkaasta urasta. Sotakorkeakoulun tutkinnon hän suoritti ensimmäisen kurssin oppilaana Suomessa ja muutamia vuosia myöhemmin myös Ranskassa. Hän toimi sekä Kadettikoulun että Sotakorkeakoulun opettajana, sotilasasiamiehenä Ranskassa, yleisesikunnan toimistoupseerina ja Jääkäripataljoona 1:n komentajana.

Sodanaikaiset luottamustehtävät olivat monipuoliset: Talvisodassa JR 15:n komentajana, Jatkosodassa 5.Pr:n ja 5.D:n komentajana sekä Aun.R:n esikuntapäällikkönä. Sodan jälkeen Karhun päätehtävänä oli 7 vuoden ajan Sotakorkeakoulun johtajan toimi. Vakinaisesta palveluksesta erottuaan v. 1955 hän ansiokkaalla tavalla johti 8 vuotta Metalliteollisuuden harjoittajien työntajaliittoa. Karhun tutkija- ja tiedemiesominaisuudet ilmenevät hänen useissa julkaisuissaan: Sotalaitosoppi, Suomen Sotilasmaantieto, Neuvostoliiton sotilasmaantieto.

J. L. Oesch

jouluyö ONTAJOELLA v. 1942

V. RITVANEN

MEILLÄ oli oma pieni osastomme eli yksi heitinryhmä (vanhimpana kers. *Lampinen*). Tämä meidän heitinryhmämme oli sijoitettu tällä hetkellä Rukajärveltä itäänpäin päätien oikealle puolelle Ontajoen varrelle. I JR 10:n krh.j:n pääosa oli asemissa meistä vielä oikealla ns. "Kotiniemen" kohdalla.

— Kenellä se onkaan vuoro tänään mennä "Lehmään" (pieni tukikohta edessä)? Vaihto olisi puolenpäivän aikaan.

Minä mietin asiaa, arvelin mielessäni, sillä nythän on rauhallista edessäkin, kun on Joului. Ei se ollut minun vuoro, mutta tuntui vain houkuttelevalta. — Minä lähden, ilmoitin tiedusteluun. — Alik. J. *Leskinen* oli sitten viestimiehenä vuorossa, mutta tuli vasta illalla.

Minä läksin siis "Lehmään" tulenjohtajan ominaisuudessa. Jouluaatto oli vietetty, miten se sinä aikana vietettiin. Kuka sai paketin kuka ei, ja aattoa vietettiin kuin juhlan merkeissä rauhallisesti. Nyt oli kuitenkin joulupäivä menossa ja rauhallista pitäisi olla, niin ainakin mietin hiihtäessäni eteen. — Ei kait sotamies venäläisenäkään kehdanne ruveta jouluna rynnäilemään. Tuota tavanomaista präiskimistäkään ei tapahtunut ylittäessäni oikolatua "Tevasta" "Lehmään".

Joulupäivän hetket kuluivat verkalleen iltaa kohti. Tunnelma ei vieraille kävijälle toisen poppoon korsulla ole sama, kuin oman väen kesken ja niin olin kuin orpo, iltaa ja sapsukaa odotellen. Oli sitten jotakin hernejauhovelliä pakissa. Olipa posti tuonut jonkun kirjeenkin. Passasipa siinä odottaa omaa vartiovuoroa, vaikka nukkumisen merkeissä ja niin pötkähdimme laverille syrjälleen.

Ei siinä ehditty kauan vanheta, kun "Tevasta" tuli tykistönlutnantti tuomaan terveisiä, että "hörökorva" oli saanut selville naapurin olevan liikekannalla. Paikka ei ollut tiedossa, mutta tämä tieto olisi ennakkoarvotuksena. Lutnantti pitikin meitä ajantasalla ja toi vähänpäästä uusia tietoja. Niin siinä rupesi tuntumaan, että joulurauha taisi mennä sen siliän.

Noin klo 21 aikaan siirryttiin aseisiin koko tukikohdan voimalla. — Näkyvyys ei ollut parhain,

Joulupaketteja
tuotu
kuormittain
eteen.

SA-kuva

vaan oli sellainen puolikuutamo. Kuitenkin saimme selville naapurin liikehtimisen ja kk:t ruilauttelivat sarjojaan häirintänä. Minäkin jouduin pyytämään useaan otteeseen kranuja sinne sun tänne.

Tilanne näytti vain jatkuvasti jännittyvän, vaikka naapurin puolelta ei ammuttu laukaustakaan, oli tunne sellainen, että jotakin vielä tapahtuisi.

Sitten se tapahtui... Tumma taivaanranta muuttui yhtäkkiä valoisaksi. Se aivan kuin repesi ja silloin arvasimme, että nyt sitä tulee. Muuta ei kerinnytkään, kuin painua poteroihin ja kuoppiin, kun ryminä alkoi. — Tuntui hetken, että maailma kaatuisi päälle, sellainen pauke ja ryske oli vallalla.

Soitin tuliasemaan ja annoin tulikomentoja sulkujen ampumiseen. Hetken päästä kuitenkin viestiyhteydet olivat poikki, ja Leskinen läksi tuohon ryöppyyn etsimään vikoja. Tuo Jorma poika ei ollut varmaankaan ensikertalainen noissa puuhissa, mutta ei ollut mukavakaan lähteä poterosta avotaivaan alle hiippailemaan tuohon ryskeeseen ja paukkeeseen. Jorma kuitenkin läksi ja väliin sainkin yhteyden tuliasemaan ja olin erottavinani "omienkin" tippuvan etumaastoon.

Tällä välin oli oma tykistökin yhtynyt leikkiin. — Tuntui kuin olisi kahden tulen välissä, kun omat kranut menivät päämme yli niin alhaalta ja lähelle pudoten, ettei tiennyt kumpi on kumpi.

Tukikohdan eteläpäässä puusta rakennetun rintavarustuksen takaa suoltivat jv:n pojat päällekkäyvien niskaan. Tämä pikkuinen eteentyönnetty tukikohta oli tullut hetkessä kovin tärkeäksi. Toinen ottaisi ja toinen ei antaisi.

Ja joulujatkui, — ja räiske myös...

Leskinen kävi aina välillä tulenjohtopaikalla ja lähti taas vikapartioon. Väliin oli yhteys kunnossa ja väliin poikki. Sulkuja ammuttiin jatkuvasti tuohon rintavarustuksen eteen. Osamme siis annettiin mekin "pienet apulaiset" — krh:n pojat.

Yö meni ja aamu valkeni. — Niin siinä rauhoituivat ja hiljenivät räiskeet ja ryminät. Naapuri vetäytyi varmaan hämärässä pois suolta. Aamun valjetessa avautuivat ympäristömme näkymät. Paikat olivat kuin ne olisi käännetty ylösalaisin. Eilen niin valkeana hohtanut hanki oli nyt mustalla mullalla. Ei meinnannut siinä suksi luistaa, kun Leskisen Jorman kanssa palailimme takaisin tuliasemaan.

Jorma valitteli, että mistä hän nyt täst' edes syö, kun römpä on reikiä täynnä. Kranun sirpale oli puhkonut sen.

Muuten tämä oli rauhallinen joulujoulu, jota läksimme viettämään noin kokeilumielessä.

Korven Kaiussa oli seuraavana päivänä tilannetiedotus: Venäläisten pataljoonan vahvuisin joukoin suorittama hyökkäys erästä tukikohtaamme vastaan on torjuttu.

Eläkevakuutus Ilmarisesta

Pohjola, Sampo-Tarmo, Suomi-Salama, Hämeen Vakuutus, Kauppiaitten Keskinäinen, Turva, Uudenmaan Vakuutus tai Varma hoitaa asian.

**Ilmarinen
on suurin eläkevakuutusyhtiö.
Siellä vakuutuksenne
on varmoissa kantimissa.**

ELÄKEVAKUUTUSOSAKEYHTIÖ
ILMARINEN

Eerikinkatu 41, Helsinki 18 puh. 90-640921.

ELETTIIN Talvisodan aattoaikaa. Koululaiva "Suomen Joutsen" valmistautui tavanmukaiselle kaukomeripurjehdukselleen Helsingin Katajanokan laiturissa. Sota kuitenkin alkoi ja laivamme matkasuunnitelmat valtamerille katkesivat, esille tulivat uudet määräykset. Suomen Joutsenesta tuli yllättäen sukellusveneitten emälaiva Suomen rannikoiden saaristovesille.

Rauhan aikana matkalle lähdetessä laivan ruuma täytettiin Suomen Vientiyhdistyksen näyttelylaatikoilla tarkoituksena järjestää maatamme esitteleviä näyttelyitä ulkomaalaisissa satamissa. Nyt ruumasäiliöt täytettiin poikkeuksellisesti erilaisilla sotatarvikkeilla, joita panssarilaivat Väinämöinen ja Ilmarinen sekä sukellusveneet tulisivat tarvitsemaan.

Eräänä iltana Suomen Joutsen suuntasi keulansa jälleen merelle. Helsinki, joka tavallisesti hyvästeli meitä matkalle lähtiöitä tuhansin valoin, oli nyt suuren pimeyden vallassa. Ei valon pilkahdustakaan näkynyt koko kaupungista. Laivamme tuli esiin Kustaanmiekkan salmesta häipyäkseen merelle. Suuri hinaaja avusti meitä. Tuuli ulvoi pahanenteisesti 50 metrin korkuisissa mastojen takilaissa. Toiveikkaina olimme joka syksy lähteneet ulkomaan purjehdukselle. Uskoimme aina, että jos jotain odottamatonta sattuisi, Luojamme meitä varmasti auttaa. Kiitollisin mielin palasimme aina keväisin rakkaille Suomen ran-

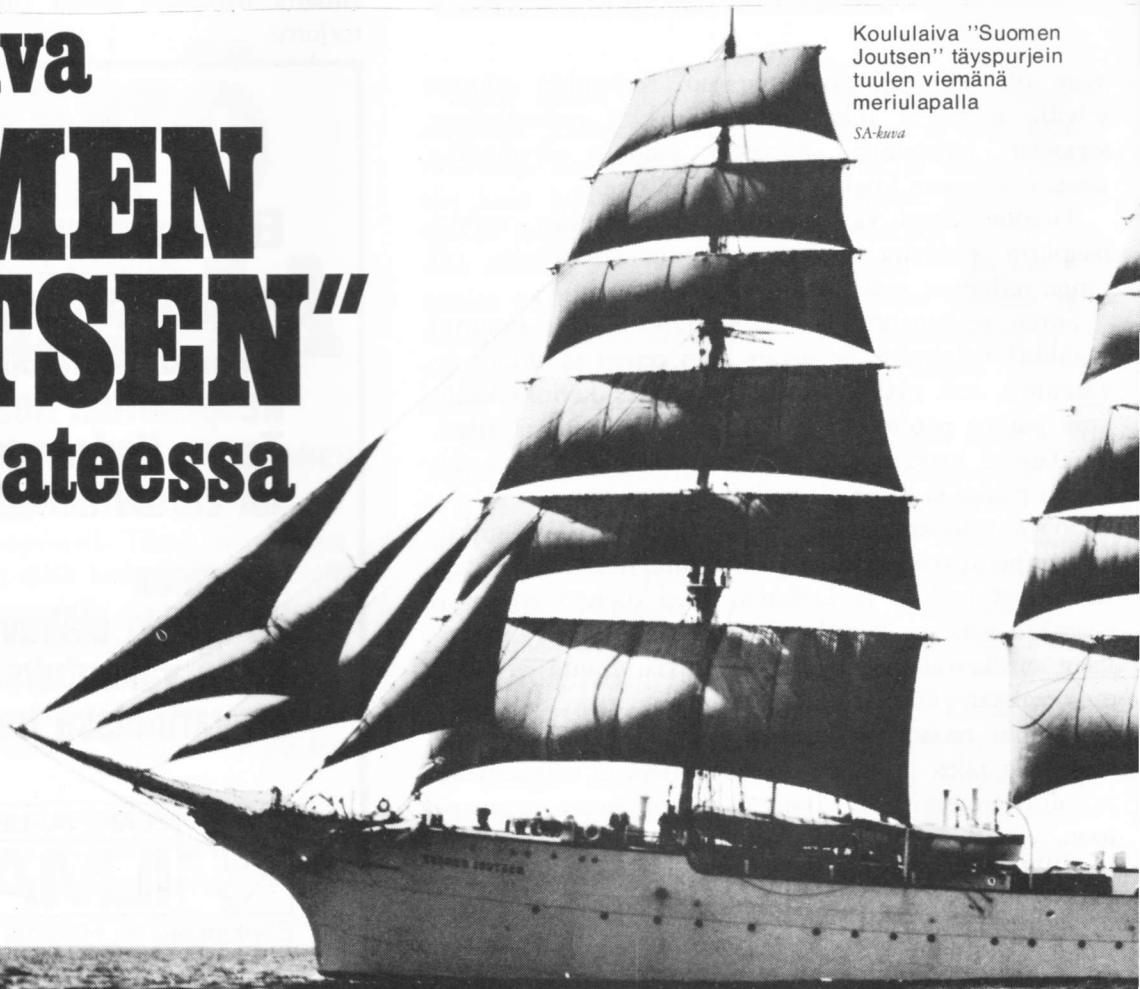
noille. Mutta entä nyt? Seisoimme keulakannella, sade pieksi vasten kasvojamme ja mielemme täytti pelonsekainen tunne. Monet kysymykset ja rukoukset isänmaamme puolesta ahdistivat sydäntämme. Mikä on tämän maan kohtalo alkaneen sodan jälkeen? Palaammeko koskaan takaisin tältä matkalta? Kestääkö Joutsenen sotavarustus vihollisen vastarinnan? Seisoessamme siinä keulakannella sateen piestävinä tuntui vihollisen suunnaton ylivalta saavan lisämittaa yön pimeydestä ja meren valtavasta pauhinasta. Laivamme oma varustus tuntui olemattomalta. Se käsitti yhden vanhanmallisen konekiväärin keulakannella, toisen samanlaisen peräkannella ja 40 jalkaväen kivääriä miehistölle. Suomen Joutsen ui merta kohden, me mukanaolevat tiesimme todellisuudessa purjehtivamme pitkin vihollisen miinakenttiä, mahtavia sotaluoksia ja sukellusveneitä kohden. Sydämessämme toistui ajatus, että ellei iankaikkinen Jumala ole erikoisesti tällä matkalla kanssamme, niin varma tuho odottaa meitä jokaista. 150 miehen sielusta lähti sannotomia huokauksia Jumalamme puoleen: "Ole Sinä laivamme suojapanssari ja isänmaamme suojakilpi". Illan tultua vahtihenkilökunta jäi kannelle, muut laskeutuivat pääkannen alle, missä oli riittävästi lämpöä ja valoa. Paneuduimme hyvin sekavin tuntein nukkumaan. Uni tuli pian, sillä valtamerillä olimme oppi-

koululaiva "SUOMEN JOUTSEN" pommisateessa

EINO HUTTUNEN

Koululaiva "Suomen Joutsen" täyspurjein tuulen viemänä meriulapalla

SA-kuva

neet sen, että tuuli mistä tahansa, Joutsen tuodittaa poikansa uneen. Aamulla heräsimme Dragsfjärdin rannoilla Hankoniemen liepeillä. Joutsen ui laguuniin kallioiden väliin. Sieltä kolme 50 metrin korkuista mastoa kurkotti kohti taivasta ikään kuin Kaikkivaltiaan suojaa anoen. Tiesimme aivan tarkkaan, että Suomen lahden vastakkaisella rannalla oli vihollisen tukikohta lentokenttineen. Tässä olimme nyt Suomen rantakallioita vasten kuin valmiina kuolemaan tuomittuina. Suomen Joutsenen uumenet olivat täynnä miinoja, syvyyspommeja, Väinämöisen ja Ilmarisen tykin ammuksia ja torpedoja. Lisäksi laivamme vierelle ankkuroitiin Paraisten proomu, joka oli samoin raskaassa ammuslastissa. Molemmat alukset olivat kiinnitettynä kallioon upotettuun paaluun. Vihollisen tarvitsi vain suunnata aseensa meitä kohden ja vetää liipaisinta. Tuhomme olisi ollut täydellinen pienimmästään pommista, olimmehan niin ”räjähtävää ainesta”. Laivamme oli valkoinen ja alkanut lumisade maalasi kallionkin onneksemme valkoiseksi. Aioimme jäädä siihen viikoksi.

Eräänä yönä näin unta, että vihollinen yrittää tuhota koululaivamme, muttei aie onnistu, Joutsen tulaaan viemään pois. Uni loppui tähän. Seuraavana aamuna teetä juodessamme kerroin unestani ja odotettavissa olevasta pommituksesta. Toverini hymähtelivät

”kaukonäköisyyttäni”, mutta vakavoituivat pian, sillä pelkkä ajatuskin mahdollisesta pommituksesta kauhistutti jokaista.

— Myöhäissyksyn aamu alkoi valjeta ja samassa lähti myös 9 pommikonetta Baltiskista kohti Turku. Viimeisenä lensi hävittäjäkone, josta huomattiin laivamme korkeat mastot. Se kaarsi muutaman kerran Suomen Joutsenta ja palasikin pian takaisin lentotukikohtaansa. Me jäimme peloissamme odottelemaan kokonaista hävittäjäkonesaahtuutta. Jostakin saimme voimaa pysyä laivallamme, minkäänlaista pakokauhua ei tullut. Monet olivat Kaikkivaltiaan puoleen kohdistetut rukoukset pelastuksemme puolesta. Kellon lähetessä kymmentä jyrisi 21 pommikonetta yllämme. Kaksi konekivääriämme ja 40 mitätöntä kivääriämme sylki taivaalle valokuovapanoksia senkun kerkesivät. Nyt vihollinen luuli, että olemme hyvin aseistettuja ja pakeni korkealle ilmaan, pudotti sieltä pommilastinsa ja poistui. Maalina olimme me sadan metrin pituisella Suomen Joutsenella vierellämme 50 metrin mittainen proomu. Yhtään pommia ei tulitaistelussa sattunut kuitenkaan aluksiin, mutta kylläkin kiinnitysvaijereihin. Molemmat alukset kelluivat tulituksen jälkeen merelle vapaina, mutta vahingoittumattomina.

Paraisten proomun mukana oli 70-vuotias pitkäaikainen vahtiukko, joka asui proomulla. Nyt hän oli kuitenkin mennyt maihin noutamaan maitoa. Proomulta maihin hän soui kaksimetrisellä jollallaan, jonka veti sitten kalliolle. Vihollisen pommit eivät osuneet kumpaankaan alukseen, mutta kylläkin vanhan vahtiukon pieneen jollaan. Kauan sai ukko jollaansa etsiä ja sittenkin turhaan, sillä paikalla oli vain aukko kalliossa. Miten lienee ukko proomulle takaisin tullut, mutta kohta sinne saavuttuaan sieltä alkoi kuulua kamala kiroileminen, tuli ruotsia ja suomea sekaisin. Kalliolta oli nimittäin lentänyt pommin sirpale hänen hyttiinsä ja halkaissut ukon höyhentyynyn. Vanhana merimiehenä hän piti hyttinsä tavallisesti erittäin siistinä ja millainen sekasotku siellä nyt vallitsikaan, kun joka paikka oli täynnä höyheniä. Ukko kiroili: ”Satans ryssar, kun sotkivat hyttini, yrittivät minutkin tappaa, eipä onnistuneet, mutta särkivät jollani”.

Aamupäivän jännityksen lauettua emme voineet pidätellä nauruamme ukon sadattelua kuunnellessamme. Pommituksen yhteydessä oli mereen kuollut paljon suuria siikoja. Nostelimme niitä laivalle ja niin saimme ilmaiset päivälliskalat. Näillä kaloilla saimme myös vanhan vahtiukon rauhoittumaan. Sinä päivänä lähti useita kiitosrukouksia Suomen Joutsenelta Kaikkivaltiaalle, joka oli todella ollut tänään suojakilpemme ja -kalliomme. Hän oli levittänyt siipensä Joutsenen ja sen miehistön suojaksi. Hänen edessään vihollisen oivallisimmatkin tuhoaiheet raukesivat tyhjiin.

Illalla tuli kaksi hinaajaa ja veivät Joutsenen pois, kuten unessa oli ilmoitettu.

Konepistoolimies Vuosalmella 1944

SA-kuva

SA-kuva

JR 11:n joukot
asettumassa
puolustukseen
Talvisodan
aikuisen
taistelumaastoon
Kääntymän
tienvarrelle
Jatkosodan
lopulla 1944

Pikakiväärimies Kannaksella

URHO JUNNO

SOTAKOKEMUKSENI liittyvät neljään jaksoon, jotka kaikki ovat olleet kohdallani järkyttävän ankaria. Niihin kuuluvat Talvisota, Jatkosota hyökkäysvaiheeseen, kesän ja syksyn taistelut Kannaksella sekä rauhan tulo. Olin tällöin Jalkaväkirykmentti 11:n 5:nnessä komppaniassa 25.6.—31.10.1944 välisen ajan. Tuhoisin näistä oli komppaniamme taistelu Tornionjoella saksalaisia vastaan.

Tällöin nousimme ensimmäisenä maihin Tornion Röyttässä kahden pataljoonan voimalla. Jouduimme heti koviin taisteluihin ylivoimaa vastaan ja koska vastustajamme olivat paremmin aseistettuja eikä meille ehtinyt apua kuin vasta viiden vuorokauden kuluttua, niin komppaniamme vahvuudesta ei ollut jäljellä Tornionjoen taisteluiden päätyttyä kuin vajaat kolmasosa. Saksalaisia vastaan käydyt taistelut olisivat luku erikseen, niin monivaiheisia ja järkyttäviä ne olivat, etteivät ne hevillä muististani häviä. Aikomukseni onkin nyt kertoa vain niistä muutamista Kannaksella käydyistä taisteluista, joihin komppaniamme otti osaa ja jotka parhaiten muistan.

Pataljoonamme joutui puolustustaisteluihin Noskualla VKT-linjalla 26.6.1944. Komentajana oli majuri *Malmivaara*. Hän oli mies, johon joukot luottivat. Taisteluissa oli joka miehen maattava aseissa vuorokausikaupalla käsi liipaisimella, mitään vaihtoja ei ollut. Vihollinen yritti päälle useita kertoja joka vuorokausi suurella ylivoimalla. Hyökkäykset saatiin kuitenkin aina torjuttua ja viholliselle tuotettiin tappioita, sillä luodit sattuivat aina johonkin tiheissä miesporukoissa.

Muistiini on jäänyt erikoisesti kesäkuun 28. päivä, kun vihollinen yritti päästä tunkeutumaan komppaniamme sivustaan oikealla. Komppaniamme järjestettiin antamaan heille vastaiskua, mihin kiiruhdimme pikamarssissa, mutta tällöin jouduimmekin niin ankaran tykkitulen alle, että joukkomme hajosi ja lähti pakosalalle.

Vihollisten puolelle oli tullut uusi kauhea ase, urkuheitin, josta tuli kymmeniä kranaatteja yhdellä laukauksella. Joka laukaus antoi niin kovan räjäyksen, että tuntui kuin maa repeäisi ja ilmanpaine löi tain-

noksiin lähelle sattuneet.

Minä menetin tässä tapahtumassa tajuntani, enkä herättyäni tiennyt kuinka kauan olin ollut tajuttomana. Kauhukseni havaitsin, että ainuttakaan suomalaista miestä ei näkynyt lähistöllä, enkä heti muistanut, mitä oli tapahtunut. Yritin nousta, mutta päätäni vietti ja kasvojani kuumotti, multaa oli korvissa ja suussa: Tunnustelin jäseniäni ja havaitsin, etten ollut loukkaantunut ainakaan pahemmin. Seuraavaksi tähystelin, näkyisikö vihollisia lähistöllä ja huomasinkin kymmeniä hiippalakkeja sadan metrin päässä. Silloin aloin nopeasti ryömiä pois päin. Seisaalleen ei käynyt nouseminen, sillä sen olisi vihollinen huomannut. Muutaman kymmenen metriä ryömittyäni pääsin jonkin kumpareen suojaan ja nousin kävelemään. Päätäni huimasi ja käyntini oli kuin juopuneen.

Seutu oli harvaa mäntymetsää. Vastaani tuli yksi pataljoonamme komppanioista. Se eteni vihollista kohden ketjussa. Selitin heille tarkkaan, missä asti vihollinen on, sillä olinhan hetki aikaisemmin vihollisen läheltä lähtenyt. Kyselin heiltä puolestaan, tiesivätkö he, missä komppaniamme nyt oli. Eivätpä he sitä sen kummemmin voineet selittää, viittasivat vain taakse päin, enkä minä heidän puheestaan oikein saanut selvää, sillä räjäys oli vienyt hetkeksi korvistani kuulon. Siitä muistona on vasemmassa korvassani edelleenkin heikko kuulo.

Kuljettuani siitä hetken eteenpäin saavuin tiepahalle, jossa oli kuorma-auto keula käännettynä linjois-

elää vapaassa isänmaassani. Sen vapauden puolesta kyllä olin valmis taistelemaan.

Saavuttuani töpinään sain selville komppaniiani sijaintipaikan. Sinne olikin saapunut vähää aikaisemmin kaksi komppanian miestä, jotka olivat myös harhautuneet joukostaan. Päätimme heidän kanssaan, että olisi parasta lähteä vasta aamulla muonan viejän mukana komppaniaan.

Aamulla lähdettiin komppaniaan suurella joukolla muonaa viemään. Ankara tykkituli keskeytti yhteenään matkan ja välillä piti käydä "maihiin". Soppatonkat olivat tällöin päältä päin murassa. Reikiä ei onneksi niihin tullut sen enemmän kuin meihinkään. Päästyämme viimein perille makasi komppaniamme asemissaan aukion palaneen kankaan laidassa kivien seassa, mitään kaivettuja asemia ei ollut. Hämmästys ryhmäni jäsenten keskuudessa oli suuri saapumiseni johdosta. Yksi miehistä oli nähnyt minun saaneen täysosuman ja lentäneen ilmassa useita metrejä, joten minun ainakin luultiin olevan jo manan majoilla.

Siinä asemissa sitten oltiin kaksi vuorokautta ja käytiin kovat taistelut. Kaikki hyökkäykset lyötiin takaisin ja jätettiin asemat toiselle joukolle, kun lähdettiin lepoon taistelualueelta joitakin kilometrejä taakse.

Vuorokauden levätyämme koottiin pataljoonamme kokoon. Eversti *Pajari*, divisioonamme komentaja, piti meille tunnin kestävän puheen. Hän oli verraton puhuja, jota kuunteli mielenkiinnolla. Hän sanoi muun-

ksen taisteluissa v. 1944

ta pois päin ja puolikymmentä sotilasta auton ympärillä. Auton lavalla oli kaatuneita sankariveljiämme likemmä kymmenkunta. Nousin katsomaan olisiko siinä minun tuttujani.

Jouduin liikituksen valtaan nähdessäni, että ruumiiden joukossa autonlavalla makasi oman kyläni poika, *Toivo Marjakangas*. Mieleeni muistuiivat ajat vuosia taaksepäin, jolloin olimme vierekkäin koulunpenkillä istuneet silloin vielä tietämättöminä tulevasta sodasta. Myöhemminkin olimme olleet läheiset tuttavat. Vain kaksi vuorokautta sitten oli meillä ollut tilaisuus vaihtaa Toivon kanssa muutama sana. Mieleeni jäivät Toivon sanat: "Kovat täällä ovat paikat, eipä täältä taida elävänä selvitä."

Auton luota jatkoin matkaani. Komppaniastani ei kukaan tuntunut tietävän mitään. Päätinkin lähteä ottamaan siitä selvää komppanian toimitusjoukkueeseen töpinään. Mieleni oli masentunut kävellessäni töpinää kohden. Koitin mielessäni tapaila rukoustakin, että Jumala suojelisi minua ja saisin vielä joskus palata terveenä kotiin vaimoni ja kahden lapseni luokse ja

muassa: "Suomi on tuhon oma, jos me sotilaat annamme viholliselle periksi, meidän on pysäytettävä vihollisen tunkeutuminen meidän isänmaahamme ja sen me pystymme tekemään, te olette sen taistelullanne osoittaneet. Mieleeni tuli pelko, että tämä lepoon pääsemisemme merkitsee, että joudumme hyökkäykseen. Olin saanut hyökkäyksistä jonkinlaisen kauhun jo Talvisodassa, kun olin silloinkin ollut Pajarin johtamalla lohkolla Aittojoella ryhmässä, josta kaatui kahdessa hyökkäyksessä mies kummaltakin puoleltani, *Tapaniaho* ja *Kyllänen*. Nämä miehet olivat siitä niin kummallisia, kun he tiesivät kaatumisensa aivan viikon tarkkuudella jo sodan alkamisesta lähtien. Toinen heistä sanoi päivää ennen kaatumistaan, että hän tuntee, kuinka häntä nyt vaanii kuolema aivan lähellä.

Niinpä siinä sitten kävikin, että parin päivän kuluttua Pajarin puheesta marssittiin Kuparsaareen 8.7.-44 ja yritettiin hyökkäystä kahden komppanian voimalla, mutta se epäonnistui. Pääsimme kyllä vihollisen linjojen läheisyyteen ja ketjussa etenimme. Yh-

täkkiä laukesi miina — mies meni siihen. Välittömästi tämän jälkeen alkoi hirvittävän kova tykkituli päällemme. Tulta tuli kaikenlaisista aseista, niin että se alue missä olimme oli aivan savun ja mullan täyttämä. Siinä ei paljon eteensä nähnyt. Tykistötulen lauetua alettiin kantaa haavoittuneita Vuoksen rantaan, siitä moottoriveneet kyyditsivät heidät taemmaksi. Ryhmästäni kaatui tässä rytäkässä naapuripitäjästäni Ylivieskasta Arvo *Hietala*. Kaksi miestä haavoittui lievästi.

Seuraavana päivänä siirrettiin pataljoonamme kii-reesti Vuosalmen taisteluihin. Siellä olivat kovat taistelut käynnissä, sen kuuli jo kaukaa. Tuntui kuin ukon-ilmalla olisi jyrissyt lakkaamatta. Ensimmäisenä vuoro-kautena ei vielä menty etulinjaan, vasta sitä seuraavalla alettiin sinne pyrkiä. Juuri ennen etulinjaan meno-a majuri Malmivaara piti lyhyen puheen ja niin mieleenpainuvan, että muistan sen varmaan koko ikäni. Hän sanoi muunmuassa näin: ”Me menemme nyt linjaan ja pysäytämme vihollisen tunkeutumisen maahamme. Luottakaa aseisiinne ja kaivautukaa ja luottakaa tykistöön, sillä sitä on täällä meillä jo pal-

jon niinkuin äänestä kuulette!” Hän viittasi kädellään sinne suuntaan, mihin meidän tykistöemme ampui. Hän lisäsi vielä: ”Ennenkaikesta luottakaa Jumalaan, kansojen johtajaan, Kaikkivaltiaaseen. Kyllä Herra antaa meille voimia kestämään tämän raskaan taistelun. Sitä Suomen kansa on rukoillut ja rukoilee.”

Patruunatäydennykset otettuamme lähdimmekin kii-reesti linjoja kohden. Tieltä poikkesimme linjaan kuusikkometsään, mistä oli sen verran raivattu tietä, että siitä ajaa kolistelivat. Vastaamme tuli yhtenäen hevosajopelejä, joissa oli haavoittuneita. Linjaan meno keskeytyi yhtenäen, kun välillä jouduimme tykkitulen alle. Minulla oli neljä venäläisen pikakiväärin patruunalevyä naruissa roikkumassa, joita koetin asetella rintakehäni suojaksi sirpaleita vastaan. Oma tykistöemme ampui melkein jatkuvasti ja se antoi meille rohkeutta, samaa vaikutti myöskin majurin puhe. En minä ainakaan pahemmin pelkoa tuntenut, vaikka Kuparsaareen mennessä oli askeleeni ollutkin raskas.

Loppumaasto muuttui tasaiseksi ja melko harvaksi mäntymetsäksi. Jonossa mentiin kiireenvilkkaa linjoja kohden. Mukana oli hyvä patruunatäydennys, kun oli pino patruunalaatikoita mukana. Kylläpä se pino nopeasti siitä hävisi, sillä nälkäinen ei käy leipään niin hanakasti kiinni kuin me kävimme niihin patruunalaatikoihin.

Pian levittäydyimme ketjuun. Meidän komppanimme kohdalla ei tapahtunut mitään vaihtoa, paikalta olivat miehet lähteneet jo ennen meidän tuloamme. Mitään kaivettuja asemia ei ollut, joitakin pieniä poteroita vain oli sekä meikäläisten sotilaiden reppuja ja vaateenriekaleita riippui kranaattien silpomissa puissa. Minun lähin taistelukaverini oli kiiminkiläinen poika, *Kiesti* nimeltään. Hänen kanssaan me hoitelimme vuoronperään tulitusta vielä Pohjolan sodassakin. Kiireesti alettiin kaivaa poteroa, että oltaisiin saatu hyvä pesäke ja olisi turvallisemman tuntuista siinä puolustautua. Kovaääninen alkoi vihollisen puolelta pauhata. Se oli aina vähä väliä äänessä ja kehoitti antautumaan sekä selitti kuinka hyvin meitä kohdeltaisiin, jos jättäisimme asememme ja an-

tautuisimme. Päälle soiteltiin suomalaisia äänilevyjä, ”amaliaa” ja ”emmaa”.

Ensimmäinen viikko oli ankara. Vihollinen teki useita hyökkäyksiä mahdottomalla ylivoimalla, mutta me löimme ne aina takaisin. Päiväsaikaan oli rauhallisempaa, silloin varattiin patruunalaatikoita kaikkiin tuliasemiin ja paranneltiin asemia. Tappioitakin tuli, mutta ei kovinkaan paljon. Ryhmämme johtaja sai kuulun olkapäähänsä ja yhdeltä ryhmämme mieheltä katkesi käsi. Täydennysmiehiä tuotiin kyllä jokseenkin se mikä menetettiin sen kahden viikon aikana minkä niitä asemia puolustimme porukanvaihtoon saakka. Lopulta olimme jo perin uupuneita, kun jouduimme olemaan kaikki asemissa. Ensimmäisen viikon aikana ei ollut paljoa tilaisuutta unessa käydäkään. Naapuriryhmässäni oli hurja konepistoolimies. Hän ampui noin 2000 patruunaa muutaman vuorokauden aikana. Patruunia eivät toki säästelleet toisistaan, koska töpinän miehet ajoivat niitä lähietäisyydeltä ja

Miehet matkalla vartion vaihtoon ahdasta suojarahautaa myöten. Konepistoolimies edessä

SA-kuva

Joukkoja vetäytymässä Ihantalan tiellä. Tien sivussa tuhottu hyökkäysvaunu

SA-kuva

vihollinen teki päälletuloyrityksiä yhtenä. Mainitsemani konepistoolimies oli niin pelkäämätön, että hän nousi penkan päälle polvilleen, mistä täryytteli mene-mään, vaikka kuului tuli ja muutakin rautaa niin, että hirvitti. Kävin taistelutauon aikana hänelle puhelemassa, että varo hyvä mies, äläkä nouse maalitau-luksi tai käy vielä niin, että sinulta jää nuori leski. Mies sanoi vain, että vaimoni on niin kaunis, ettei hänen kauan tarvitsisi leskenä olla. Hän otti lompakon ja sieltä kirjekuoresta esiin kuvan, jota katsottuani totesin miehen puheen todeksi.

Hyökkäykset olivat jo loppuneet, kun sitten vaihto tapahtui. Näimme selvästi kuinka vihollinen kaivoi asemia, lapiot välkkyivät päivänpaisteessa ja hieta-vallit kohosivat. Kesä menikin syyspuoleen reservissä. Väliin kaivettiin puolustuslinjoja ja pidettiin harjoituksia. Kokeiltiin myös uusia aseita, panssarinyrkkää ja panssarikivääriä.

Kaksi viikkoa kerittiin vielä olla asemissa ennen-

kuin rauha Venäjän kanssa tuli. Sitä ennen siirryimme koviin taistelupaikoille Ihantalaan. Siellä oli jo käyty kovat taistelut. Sen näki ympäristöstä. Oli romuksi ammuttuja hyökkäysvaunuja sekä kranaatti- ja pommikuoppia kaikkialla. Metsä oli niin silpoutunut, ettei elävää puuta näkynyt. Ihantalan hautausmaa oli surullinen näky. Yhtään täysin pystyssä olevaa ristiä ei näkynyt, kaikkialla törrötti vain arkunlautoja pommi-kuoppain välissä pystyssä.

Meidän komppaniamme sai puolustettavakseen Ihantalan järven niemen, länteen hautuumaata kohden. Siellä oli kaivettu oja mäenharjanteen laelle puolustusasemiksi ja voi liikkua ja tähystellä vihollisen huomaamatta käyttämällä lautatorvia, johon oli laitettu kaksi peiliä. Kun ilta alkoi hämärtyä joutui jokainen mies vartiopaikalleen, missä joutui olemaan aamuun saakka. Pimeän aikana ei ollut mitään vaihtoja. Päivän aikana oli puolet kerrallaan levossa. Korsuja ja teltoja ei ollut, joten jouduttiin nukku-

Kranaattien ruhjelema Ihantalán sankarihauta

IHANTALASSA 1944

maan ja oleskelemaan avonaisissa poteroissa. Meidän aikanamme ei vihollinen hyökännyt yhtään kertaa, mutta siitä huolimatta kaatui muutamia miehiä komppaniastamme. Ryhmästäni kaatui Kalajoen Metsäkylästä oleva mies.

Viimeinen yö Ihantalán vartiopaikalla on jäänyt lähtemättömästi mieleeni. Oli kova vesisade koko yön ajan, joten olin likomärkä ja kylmästä niin kohmettunut, ettei käsillä voinut edes nappeja avata. Kun laskeuduin vartiopaikaltani mäen kumpareelta saapui pataljoonasta lähetti, joka sanoi: "Nyt tulee rauha."

— Se oli ilosanoma. Liikutus valtasi mielemme emmekä hetkeen voineet puhua mitään. Mutta määräaika kului umpeen eikä vihollinen lopettanut ampumistaan. Silloin tahtoi epätoivo vallata mielen. Meille ei nimittäin oltu sanottu, että vihollinen lopettaakin vasta vuorokautta myöhemmin tulituksen.

Laitoimme valkoista kangasta kiväärin piipun kärkeen ja aloimme heiluttaa. Silloin viholliset nousivat asemistaan ja me myös ja kävellen lähestyimme toisiamme kohti, ilman aseita. Välimatkaa aseisiin ei ollut kuin vajaat sata metriä. Samassa yksi venäläinen meni miinaan ja häneltä katkesi jalka.

Naapureita nousi pieneltä alalta yli viitisenkymmentä miestä. Kohtaamisemme entisen vihollisen kanssa muodostui liikuttavan ystävälliseksi. Syleilimme toisiamme ihan vesissä silmin. Kahden miehen heistä huomasiin tekevän ristinmerkkejä. Vastasin heille samoin elein, kun emme ymmärtäneet toistemme puhetta. Ajattelin niin, että ristinmerkit olivat kiitos Jumalalle siitä, että olimme säilyneet hengissä ja siitä, että nyt oli rauha. Tämän he tahtoivat kai minulle ilmaista ja minä heille. Olin tätä ennenkin kymmeniä kertoja nähnyt venäläisten sotilaiden tekevän ristinmerkkejä, kun he olivat joutuneet haltuumme haavoittuneina tai muuten vangittuina. Olin täten vakuuttunut siitä, että venäläisissäkin sotilaissa oli niitä, jotka hädässään rukoilivat samaa Jumalaa kuin me suomalaisetkin.

*Vaiennut laulu, tykkien jyly.
Maiseman kuva on synkkä ja tyly.
On taloista jäljellä kekälekasat,
murretut uunit ja autiot pihat
— Täällä leimusi lieskoina viha.*

Erkki Niemelä

TOIMITUKSELLE SAAPUNUTTA KIRJALLISUUTTA

Niilo Lauttamus: KUOLEMANLEIRIN KAUTTA
242 siv. (Gummerus)

Lauttamus ei salli unelmia enempää sankarilleen kuin lukijallekaan. Sillä sota on kovaa, varsinkin vieraalla maaperällä ja eritoten SS-joukoissa. Sen Lauttamus jälleen kuolettavan vakuuttavasti todistaa.

Edwin Corley: MANHATTANIN VALLOITUS
322 siv. (Gummerus)

Manhattanin valloitus on jännitysromani, sotaromani, lukuromani, yhteiskunnallinen kauhu-utopia. Sen aineksina on joukko viime aikojen tositahtumia; niistä lähtien Corleyn hurja mielikuvitus punoo tapahtumavyöryn, jonka loogisuutta ihailee ja enteellisyyttä pelkää.

Leon Uris: QB VII
479 siv. (Gummerus)

Monine yllättävine käännteineen QB VII pitää lukijan mielenkiinnon herpaantumattomana ensimmäiseltä viimeiselle sivulle saakka. — Aivan kuten aikoinaan Exodus ja Topaz.

Karel Pecka: PELON TIHEIKKÖ
307 siv. (Gummerus)

Kuvaus Tšekkoslovakian todellisuudesta 50-luvulla, siitä millaista oli viettää aikansa Stalinin ajan vankileireissä ja uraanikaivoksissa, millaista oli vielä Stalinin ajan jälkeenkin, etenkin jos on vainottu karkuri, takaa-ajettu tappaja, jonka elämästä muut vaihtoehdot on lopullisesti riistetty.

TAPANINPÄIVÄ KELJASSA

VÄINÖ RUOTONEN

v. 1939

JR 19:n 7. komppania, laukaalaisten komppania oli Talvisodan alusta asti ollut etulinjassa tai sen välittömässä läheisyydessä Suvannon varrella. Se oli suorittanut milloin vastaiskuja vihollisen tullessa asemeimme tai kaivanut korsuja, kantanut hirsii ja kiviä kaivetujen korsumonttujen päälle, sillä hevonen ei tahtonut etulinjassa pysyä terveenä. Kaikkea touhua etulinjassa riitti, kunnes joulun edellä noin 22. päivän aikaan pääsimme Koverojalle Vilakkalan aukean laidassa olevaan kuusikkoon lepäämään. Tämä lepo olikin tarpeen, koska hermot olivat ainaisessa jännityksessä melko rempallaan. Kaivoimme tälläkin leiripaikalla korsuja, jotka myöhemmin olivat hyvään tarpeeseen.

Joulupäivän aamuna oli vihollinen alkanut häiritä juhlarauhaa pitkin Suvannon rantaa. Aamuvarhain saimme hiljaisen määräyksen lähtövalmisteluun.

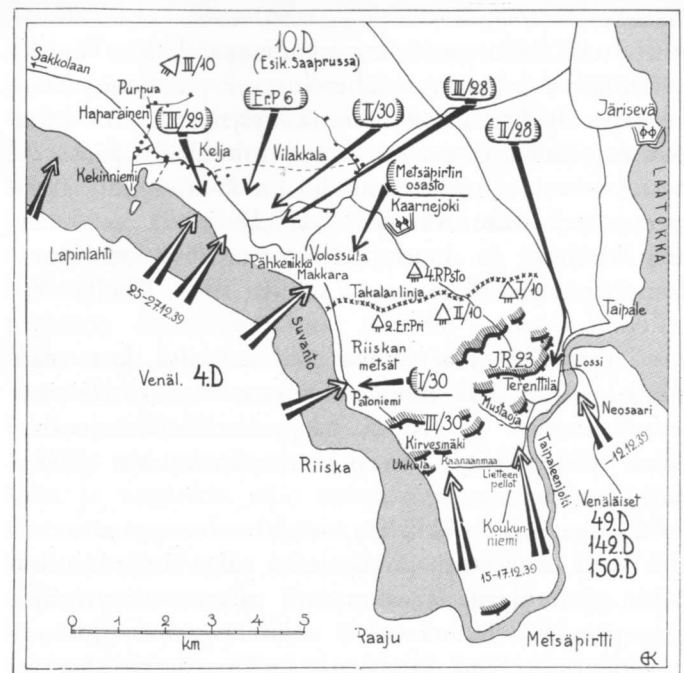
Noin klo 8 aikaan lähdimme silloisen kersantti Pekka Riipisen suunnistaessa hiihtämällä yhtä latua solumaan Suvannon suuntaan jonnekin Volossulan tuntumaan. Siellä oli vihollinen pureutunut jään ylitettyään meikäläisten asemiin. Kuitenkaan emme kerinneet tarpeeksi ajoissa ja kapteeni Sorrin pataljoona (II/30) oli vastaiskulla lyönyt vihollisen pois ja asemille tuli oikeat omistajat. Olimme kuitenkin iltamyöhään ja melko kova pakkanen laittoi naputtamaan jalkoja sekä käsiä yhteen. Joulullian hämärissä hiihtelimme takaisin majapaikkaan, jokaisella mieli kuitenkin hyvänä, että ei tällä kertaa tarvinnut joulupäivänä asetta käyttää.

Seuraavana eli siis Tapaninpäivänä uusiutui lähtö samaan aikaan eri latua suuntana Kelja Suvannon rannalla ylempänä Volossulasta. Päivä oli kirkas, joten lentokoneista saimme aina vähän päästä seuraa, antaen syöksyessään sarjoja jonoamme kohti, jossa oli ilman lumipukua olevia miehiä. Ne eivät saaneet kuitenkaan mitään mainittavaa aikaan. Pidimme pitkiä taukoja metsäpuskissa ja natustelimme "vanikkaa", välillä taas tupakoiden. Olimme siinä toivossa, ettei mitään tapahtuisi ja saisimme palata takaisin, kuten eilenkin. Toisin kuitenkin kävi sillä lähestyessämme etulinjaa tiedettiin kertoa vihollisen pureutuneen nie-

mekkeeseen Keljan kylän kohdalle. Vihollinen oli kylän alta metsän kohdalta saatu asemista työnnettyä pois, mutta oli lisäksi tehtävä vastaisku aukean takana olevaan niemeen.

Tykistön oli määrä aloittaa ammunta määrättyinä H-hetkenä ja meidän heti jonkun ajan perästä pudottaa jyrkkää mäkeä alas, jossa oli metsää. H-hetki oli muistaakseni klo 16.00. Mutta tykistön tuli viipyä, eikö ollutkaan kranaatteja? Vihdoin ujelsi joku oman patterin ampuma kranu ja aloitettiin hyökkäys. Vihollisen tykistö oli silloin herännyt ja nyt mäkeä puottaessamme saimme kovan tykkitulen niskaamme. Heti kärkeen tapahtui haavoittumisia kranaattien räjähtäessä puissa, tämä lannisti luonnollisesti hyökkäystä, koska toiset vierellä alkoivat valittaa, että heihin sattui. Painuimme kuitenkin komennon mukaan eteenpäin, ja meitähän olikin monta, koska kapteeni Lagerlöf in pataljoona oli hyökkäämässä.

Taipaleen kannaksen länsiosia Keljan taistelujen keskuksena

Edessä oli 200 m pituinen peltoaukeama, jonka taana taas pieni metsäpuska niitty latoineen. Sinne kaittuihin meikäläisten aseisiin vihollinen oli hommannut jään yli 8 kpl konekiväärejä, pikakiväärejä ym. jv. aseita tuhottoman määrän. Konekiväärin tulituli oli varsin kovaa, mutta suunnattu ylöspäin, koska hyökkäyssuunta oli viisto peltoaukeama viholliseen päin. Etenimme syöksymällä ja osittain kranaattikuoppia hyväksi käyttäen. Meistä olivat etummaisat pian jo noin 50 m:n päässä vihollisesta, toiset vieläkin lähempänä, koska rynnäköhuuto kaikui ja heitimme käsikranaatteja. Niistä oli suuri pettymys, koska niihin ei ollutkaan asetettu nalleja, kuten jakaessa sanottiin.

Oli surkeata kuulla sitä valitusta, jonka haavoittuneet mikä vaikeammin tai lievemmin päästivät tulen paukkinan sekaan. Monet haavoittuneet tosin saivat armoniskun vihollisen k. tulesta. Aloin eräessä kuopassa välillä kiväärillä ampuen odottaa, miten tässä oikein käy, kunnes pari kaveria, ehkä *Pubakka* ja *Tarvainen* juttelivat, että olis paras lähteä, kun vaan pääsisi takaisin, koska tykkitulo oli mäkeen murhaava. Hetken kuluttua tuli monttuun, jossa sillä kertaa olin yksin, ukko kivääri kädessä ja sanoin, että kukas

siihen tuli? Hän sanoi, komppanianpäällikkö, vänrikki *Grönlund* ja mainitsi lähettäneensä pataljoonan komentajan luokse kaksi lähetä kysymään, että mitä teemme, koska eteenpäin emme mitenkään pääse ilman kovaa tykkituloa ja meiltä on kaatunutkin joukkueenjohtajia mm. vänrikki *Mäkelä*, jonka joukkueeseen kuului, ja haavoittuneiden määrä on suuri. Komppanianpäällikkö sanoi meille siinä lähellä olijoiille:

— Lähtekää vetäytymään siitä aukealta, ken vaan pääsee syöksymällä metsän reunaan varsinaisiin ampumahautoihin. — Kaksi naapuria lähtikin juoksemaan lyöden välillä maahan ja onnistuivat pääsemään metsän laitaan.

Oli aika kireä pakkanen, n. 30 astetta, mutta välillä meni kuun eteen pilviä, joten näkyväisyys ei ollut kaikin ajoin hyvä. Taas mentyä pilveen oli yrittäjiä taaksepäin ja lääkintämiehiä ahkioineen haavoittuneita vetämässä. Siinä jaloissani, jonkin matkaa hautaa

tultuani, oli mies mahallaan, nostin päätä ja tunsin, että hän oli komppanianpäällikön lähetti, korpraali *Häkkinen*, oli tavannut matkan päin. Tykin kranaatti oli räjähtänyt puussa ja siitä viikatesirpale tullut selkään. Tuli paikalle eräs aseveli, jonka kanssa nostimme kaatuneen penkalle, josta lääkintämiehet hänet korjasivat, kuten niin monen muunkin aseveljen, joiden sota oli päättynyt.

Taisteluhaudan läheisyydessä oli pahanen korsu, jossa kävimme vetämässä henkisavuja. Siihen tuli taas mies, jonka lumipuku oli aivan veressä. Hän oli sotamies *Hänninen*. Kysyin: ”Kuinka sinä olet haavoittunut, koska noin olet lumipukusi verennyt?” Hän kertoi olleensa kranaattimontussa edessä toisen miehen kanssa, jonka luuli kuolleeksi, kunnes tämä alkoi naputtaa siinä mahallaan ollessa kantapäitään yhteen. Hän alkoi tarkastaa tätä, jolloin päähän korvan luok-

Joukkosidon-
tapaikka
Taipaleella
jouluna 1939
SA-kuva

Ukkolan
tukikohta
Taipaleen
Kirvesmäellä.

se sattuneesta haavasta tuli verta. Hän alkoi sitoa tätä ensiapusiteillä ja vihdoin tunsikin hänet, joka oli haavoittunut *Mikko Abonen*, siis varsinkin allekirjoittaneelle hyvin tuttu, koska olimme saman talon työmiehiä. Lääkintämiehet hakivat ahkiolla hänet pois jatkamaan lepoa sairaalaan. Tulkoön mainituksi, että *Mikko Aho* selältä meni toinen korvalehti ja koska jalassa olivat kumisaappaat, paleltuivat myös varpaat, jotka oli amputoitava myöhemmin.

Olen tässä kuvauksessani päässyt ajassa edelle, sillä kello oli jo 4.30 yöllä, siis Tapaninpäivän jälkeisenä aamuna. Itse edellä kerrotulta kuoleman aukealta tultuani, oli klo noin 23.00 Tapaninpäivän iltana, joten sieltä tuli pitkin yötä ken vaan jaksoi omin avuin ja toiset lääkintämiehiä tai naapuriaseveljien tukeamana.

Tultuamme taisteluhautaan, joka oli pitkin Suvannon vartta, ei tarvinnut sielläkään olla jouten, sillä vihollinen työnsi jälle joukkoja suurissa laumoissa, joi-

ta kaikilla jalkaväenkin aseilla ammuttiin kuka vaan enimmän kerkisi. Ammuimme vierekkäin kiväreillä ja yllytin naapurimiestä, että hän ampui kovasti, koska minun kiväärini puuosatkin olivat niin kuumat, että taitavat syttyä palamaan. Tällöin vasta äänestä tunsin hänet sanoessaan, että "olen koettanut ampua kovasti".

Oli toisinaan aika pimeä pilvien mennessä kuunteen, mutta välillä tullessa kirkkaaksi näkyväisyys jälle oli hyvä, ja oma tykistö teki avantoja jälle, joihin vihollinen veti kaatuneita, että toiset rohkeamasti olisivat hyökänneet. Toisinaan näytti aivan toivottomalta meidän tulituksemme vihollisen suuria massoja vastaan. Heidän tykistönsä tulitus oli taas ajoittain hirvittävä, joten meiltä meni lähiseudun konekiväärin toimintakyvyttömäksi saadessaan täysosumia.

Suvannon rannalla Taipaleessa

Oltuamme vielä iltaan pimeään asti, saatua puolustuslinjan asemat asianmukaiseen kuntoon ja rauhahan palattua, ainakin toistaiseksi, komppaniamme kokoontui Keljassa mäelle erään talon läheisyyteen.

Otettuamme lukua oli meitä jäljellä 40 miestä, kun taas hyökkäykseen lähtiessämme edellisena iltana oli vahvuus 160 miestä. Komppanianpäällikön pidettyä pienen puheen, jossa hän mainitsi raskaat menetykset, mitä komppaniamme oli 1 1/2 vuorokauden aikana saanut kokea, ja luettuaan "Isä meidän" rukouksen aloimme rauhallisesti hiihtää, itsekunkin ajatellessa menetettyjä aseveljiä, toisille hyvinkin läheisiä, jopa oma velikin oli jäänyt kentälle tai pahoin haavoittunut. Saavuttuamme korsuihin majapaikalle, olimme melko pehmeitä poikia, joten vähän syötyämme, uneen ei tarvittu pillereitä.

Muistan yhden erikoisen keskustelun odotellessamme mäkiviistolla polulla ennen hyökkäykseen lähtöä. Siinä olivat Laukaan kirkolta Ylävuojärven pojat Eino ja Tauno *Järvinen*, kun puhuimme kaikkia siviilissäkin tapahtuneita asioita, koska odotimme hämää useita tunteja. Merkitsin erikoisesti, että Eino oli huolissaan, kuinka nyt käy, kun tuonne hyökätään, koska hänellä on sellainen tunne kuin nyt tapahtuisi jotain pahempaa. Koetin kyllä puhua, että onhan oltu niin monissa vastaiskuissa jo tätä ennen, ei kai siellä pahemmin käy kuin sallittu on — mutta hän oli hyvin rauhaton. Emme kerinneet pitkälle aukealla kun Einoon sattui kuolettavasti, samoin kävi myös veljelleen Taunolle, joka haavoittui ja lähti taaksepäin, jolloin luultavasti kranatin sirpale sattui.

Eivät ole sotatilanteet helppoja muisteltavia vieläkään ja varsinkin näin sotamiehen näkemyksenä jää tilanteen tunteminen hyvin vähäiseksi. Täytyy kuitenkin ajatella, että jokaisen sotilaan on tavallaan oman sanoisimmeko vaistonsa ja harkintansa mukaan toimittava, ja täten yhteiseen saavutukseen voi tavallinenkin rivimies vaikuttaa ratkaisevasti.

Aamun vihdoin valjettua oli jäällä kauhea nähtyvyys. Päämajan tilannetiedotuskin totesi omien joukkojen torjuneen vihollisen Suvannon ylityksen ja tuotaneen sille 2000 miehen tappion.

Saatuamme vihdoin ennen aamun valkenemista ruokaa, olimme aivan kuin virkistyneitä. Olimme vuorotellen päivällä vartiassa, kun oli hiljaisempaa. Olivathan vihollisetkin siksi paljon menettäneet, että nuolivat haavojaan, mutta sitä aktiivisempia olivat lentäjät, jotka kurnuttivat k:llaan jatkuvasti yllämme.

Iltapäivällä saapui Er.P 6 suorittamaan vastaiskua asettaen omat 81 mm:n heittimensä aseisiin, tarkistaen maalit ja alkaen hyökkäyksen. Tämän pataljoonan onnistui päästä niemekkeen herraksi vaikka ei ilman uhrauksia, sillä vihollisen oli onnistunut saada täydennystä tukikohtaan, vaikka häiriötä kaikin voimin yritimme sille yön aikaan tuottaa.

Yhteiselle nuotiolle

V. PARKKONEN

PALVELIN JR 37:n Krh. komppaniassa syksyllä 1941. Olimme lepovuorossa Kivennavan pitäjässä Hiirelän kylässä. Kävimme Tonterin maastossa puolustuslinjoja tekemässä. Lepovuorossa ollessa elämä oli vaihteeksi leppoista työntouhua ja seurustelua aseveikkojen kanssa. Niinpä 6. 10. tapamme mukaan lähdimme luutn. Heikkisen johdolla korsuntekopuuhiihin. Työmaalle saavuttua aina muutamia poikia häipyi luvatta metsän pimentoon marjoja tai sienä etsimään, saa-

Kivennavan Palokankaan asema (3.2.) miehitettynä

dakseen vaihtelua ruokavalioon. Illalla me yleensä tasasimme päivän saaliin teltan asukkaiden kesken, samalla kun kuuntelimme luutn. Heikkisen lukemia "Tarinoita Kollaalta."

Työmaalla vierähti aika noin kello 11:een kun luutnantti huomasi savua nousevan metsästä vasemmalta. Maasto sinnepäin oli loivasti laskevaa, ensin aukeaa ja sitten tiheäksi muuttuvaa matalakasvuista kuusimetsää. Luutn. tiesi, ettei muiden yksiköiden työmaata ole meistä vasemmalla, ja asia tarkastettiin kartalta. Olin luutnantin taistelulähetti, joten hän otti minut mukaansa ja lähdimme suuntaamaan kulkumme savua kohti.

Molemmat olimme varmoja, että kysymyksessä on

meidän joukkueen poissa olevista miehistä joku muilta salaa kärventämässä metsänriistaa. Astelimme huolettomasti, mutta hiljaa, ettei risut jalkojen alla katkeaisi. Näin luulimme pääsevämme osallisiksi hyvästä paistista. Kun pääsimme lähemmäksi sitä paikkaa, mistä oletimme savun nousseen, sanoi kelpo luutn.: "Mene sinä katsomaan, ketä ne ovat ja käske tulla korsutyömaalle yhteiselle nuotiolle. Jos minä tulen, pojat luulevat, että kyttään heitä." Silloin oli tihkusa teinen päivä ja nuotio paloi työmaallamme.

Lähdin jatkamaan matkaani yksin — vapaissa ajatuksissa huolettomana ja poimin marjaterttuja sieltä täältä suuhuni. Pidin kuitenkin silmällä tavoitesuuntaa. Niinpä tiheässä kuusikossa törmäsin noin 8 metrin päähän nuotiosta, jonka ääressä ovat kaksi miestä huomasivat minut samanaikaisesti. Silmäni kertoivat, että kysymyksessä olivat naapurin desantit. "Karjaisin heti: Ruki ver — p-kele!" — Hihnasta olalla ollut puoliautomaattikiväärini lensi salaman nopeudella toista desanttia kohti, joka nosti heti kypälänsä pystyyn. Toinen desanteista nosti myös toisen kypälänsä pystyyn ja katsoi minua silmiin, mutta työskenteli toisella kädellään kiivaasti, etsien maassa vierellään makaavaa asettansa. Karjaisin toistamiseen: "Ruki ver — p:le!" ja tähtäsin aseellani sitä desanttia, joka ei nostanut molempia käsiään ylös. Joka ensin nosti kätensä ylös, rupesi kaverillensa kiivastuneena polittamaan, — vilkaisu kaveriin ja kädet nousivat

Keskeneräisiä puolustusasemia Kivennavan suunnalla

Lepoa ja korvikkeen keittoa taistelun jälkeen

SA-ku

ylös. Varmasti kehotti antautumaan. Samassa silmänräpäyksessä minä vedin patruunan piippuun — ja tempaisin tappuratukon piipun päästä pois. Tiesin koko ajan, ettei aseeni ollut ladattu ja suuri tappuratuikko oli työnnetty piippun suuhun, ettei sadevesi ruostuta asetta. Minulla ei ollut aikaa, kun kohtasimme toisemme — pieninpäänkään lisäliikkeen tekoon — ymmärsin, että oli toimittava varmasti ja luontevasti. Huomasin kuinka desanttien silmät suurenivat, kun huomasivat käteni tekemät liikkeet ja näkivät, ettei tarkoitukseni ollut ampua heitä. En mennyt lähemmäksi vankejani, vaan huusin luutn. Heikkistä tulemaan avukseni. Pelkäsin, että jos lähdän kuljettamaan yksin tiheikössä vankeja, lähtevät he hyppäämään ja toinen saattaa aikomuksessaan onnistua. Toisillensa ne polittivat koko ajan, vaikka silmät tarkkana seurasivat minua kuin kissa hiirtä. Vankien väittely oli ajoittain kiivasta, mikäli osasin oikein tulkita heidän äreiksi ja vihaisiksi muuttuneita kasvojaan. He tajusivat tietenkin tilanteen, että niin tiheässä metsässä en onnistuisi kuljettamaan kahta ja tietenkin hyvin koulutettua sotilasta — olen vieläkin siinä uskossa, että tästä asiasta desantit väittelivät.

Kohtalo kuitenkin muutti heidän suunnitelmansa, ennenkuin ehtivät mitään virhettä tekemään. Heikkinen, joka oli kuullut huutoni ja saapui paikalle ase kädessä, totesi lyhyesti: "Naapuriko täällä perunoita keitti, piru, — kaksi näitä on."

Riisuimme desantit aseista, käsikranaatit vyöltä ja taskuista, sekä kiväärin pistimiseen. Kiväärin oli pännostettu ja ilman varmistimia maassa ja kahteen suuntaan ampumavalmiina. Kypärässä kiehui, hiiloksellä oli paistumassa ja molemmilla oli leipälaukussa jo kypsää perunoita, matkaevästä tietenkin.

Desantit olivat kovin erilaiset, se joka ensin nosti kätensä ylös, oli tumma, tukka kiiltävän musta, kuului Kirgiisi-heimoon, ja se, joka yritti vastarintaa, oli vaaleatukkainen, keskikokoinen, solakka puna-armeijan luutnantti. Jälkimmäinen luovutti minulle valokuvansa ja sotilaspassin, mutta olen ne jonnekin hukannut. Tapahtuneen päälle me neljisin vedeltiin Työmies-savukkeet perunankeittonuotion ympärillä ja käsin sekä kartan välityksellä keskusteltiin, missä nyt ollaan ja mistä naapurisotilaat olivat kotoisin siviilissä.

Oli se pojille yllätys, kun tulimme korsutyömaalle naapurin sotilaat mukana ja harjoitellen toistemme komentosanoja. Molempia luutnantteja näytti se keskustelu huvittavan, koska venäläistä ei saanut ymmärtämään, ettei "p:le" ole komentosana. Kirgiisi yritti sanoa aika onnistuneesti minun perässäni "p:le" ja nosti kätensä aina ylös.

Olen vakuuttunut, että nämä kaksi vierasta sotilasta pysähtyvät vieläkin hiljaisina hetkinä ajattelemaan noita kohtalon sekunteja.

Täällä ovat elossa vastapelurinne!

Black & Decker pora kone.

Kätevien työkalujen voimakone jo alle satasen:- Vuoden täystakuu, viiden vuoden valmistus takuu.

Black & Decker
maailman eniten ostettu sähkötyökalu

LISÄLAITTEITA

JATKOSODAN taisteluja joutui yksikkö peitenumeroltaan 5453 käymään alkuvaiheessa Sallan suunnalla vaihtelevalla onnella. Kun Vuorijärvellä 7.7.41 saatu ensimmäinen kosketus viholliseen oli poissa päiväjärjestyksestä ja saatu jonkinlainen käsitys metsätaisteluista, kokoontui yksikkö Saarilammelle uusia ohjeita saamaan. Korpivaellus jatkui yli Kolvikko-vaaran Vuorijärven tielle ja sieltä edelleen oman II P:n yhteyteen Kaakkurilammelle. Näin siirryttiin ensi kahinan jälkeen Polkuvaaraan, josta meille tuli majoituspaikka ja vastaisten sotatoimien keskus, meille myöhemmin kiusankappaleeksi muodostuneen Nenäpalon laitamille.

Komentajanamme oli silloin majuri *Korri*, huoltouseeri, joka sanoi lähteneensä saamaan oppia korpisodan tältäkin puolelta, ja kuuluuhan sekin upseerin ammattiin. Muuten hän oli herrasmies korvessakin ja ajoi mm. partansa joka kerran, kun lähdettiin hyök- käykseen, ”jotta tulisi kauniimpi ruumis”, jos sattuisi kaatumaan (hän kaatuikin Tuovevaarassa 27.8.41). Komentaja halusi myös päästä lähempään kosketukseen alaistensa kanssa, ja lähetti sen vuoksi joukkueenjohtajia partioretkille sekä lähimaastoon että kauemmaksi. Hän halusi näet tietää jo etukäteen vihollisen mahdollisista liikkeistä ja suunnitelmista.

KORVESSA

M. OLAVI NISKALA

Kun olimme majoittuneet Polkuvaaraan ja ylläpidimme varmistusta kenttävartioiden avulla, oli aina levossa olevan joukkueen johtajan tehtävä partiointia. Niinpä Nenäpalon metsätaistelujen jälkeen 11.7.41 — joissa vihollinen lyötiin hajalle — tuli minullekin käsky komentajan puheille. Menin 13.7.41 komento- teltaan, jossa sain tiedustelutehtävän Nenäpalon maastoon ja sen lähiympäristöön.

Nenäpalo oli pahainen, pensaikkaa ja koivunvesaa kasvava kalliainen maasto, joka nähdäkseni ei lainkaan ollut sopiva mihinkään taisteluihin, mutta kun maaston takia oli ollut vaikea havaita vihollista- kaan, oli mokomassa ryteikössä ryhmytty ja tapeltu useita kertoja, lopullista ratkaisua sentään saamatta. Mutta kun tuossa maastossa oli isketty vastakkain useita kertoja ja, kuten jo mainitsin, 11.7.41 löyty venäläiset pakosalle, vahvensi vihollinen joukkojaan. Juuri vastustajan vahvennuksia koskevan tiedustelu- tehtävän komentaja minulle antoikin.

Valitsin joukkueestani ryhmän vahvuisen partion, johon otin vain vapaaehtoisia, nekin jo entuudestaan minulle kotipitäjästäni tuttuja miehiä. Matkaan varus- tauduttiin joka suhteessa asiaan kuuluvasti, vain kar- tat herättivät tyytymättömyyttä. Ne olivat näet kaikki mittakaavaan 1:100.000 laadittuja ns. taloudellisia karttoja, mielestämme mahdollisimman kehoja. Mutta parempia ei ollut!

Oli iltapäivä kun lähdimme liikkeelle. Suunnistim- me Kuovekavaarasta kohti koillista, Nenäpalon ohii- se oikealta ei-kenenkään-maalle, ja edelleen vihollisen miehittämälle alueelle. Lähimaaston tunsimme ennes- tään, mutta sitten maasto muuttui meille tuntematto- maksi ja arvoitukselliseksi, saatoimme kohdata mitä ja ketä tahansa. Keskikesän hiostava lämpö alkoi vaivata, mutta alkumatka sujui kaikesta huolimatta melkein pä liiankin rauhallisesti. Vain erämaa tuntui omituisen painostavalta, hiljaiselta kuin jossain kuol- leitten laaksossa, kun eivät korvamme tavoittaneet edes lintujen laulua. Nimenomaan suuren luonnon vaiolioli teki meidät mietteläiksi.

Olimme edenneet jo muutaman tunnin ajan ja le- vähäminen alkoi tulla mieleen. Mitäpä siinä! Katsot- tiin sopiva paikka, josta näkyvyys oli taattu, määrät- tiin tähytäjät, otettiin kartta esille ja ryhdyttiin mää- rittelemään olinpaikkaa. Tuskin olimme istahtaneet, kun havaitsimme etuoikealla susikoiran ja sen jäljessä miehiä kiväärin olalla. Koira pysähtyi ja antoi tällä tavoin vihollisotilaille aavistuksen jostakin tavalli- suudesta poikkeavasta. Koiran pysähtyminen antoi sentään meillekin salamannopean käskyn: ”Pois tästä kiven tienoilta!”

Mars-mars!-tahdissa siirryimme vihollispartion ete- nemissuunnasta 90° länteen. Koira oli havainnut meidät ennen kuin miehet, ja ellei se olisi kulkenut edellä, olisi tuosta tauosta saattanut olla kohtalokas seuraus. Tiedustelutehtävästä olisi joka tapauksessa ol- lut pakko luopua ja sehän sentään oli meidän pääte- tävämmemme.

Vihollispartio lähti tietysti seuraamaan meitä, mut- ta teimme äkillisen suunnanmuutoksen ja näin saim- me vihollisen pois kintereiltämme. Päästyämme riittä- vän kauas pidimme taas tupakkatauon ja suunnistim- me.

Päivä oli kulunut jo pitkälle, emmekä lähtömmme jäl- keen olleet ehtineet murkinoidakaan. Sekin täytyi huo- mioida, sillä Lehtokankaan maasto, johon olimme saapuneet, oli meille tuntematon. Emme tieneet olisi- ko se ollut vihollisen hallussa, ja kaiken järjen nimes- sä täytyi aterioida silloin kun tilaisuus salli. Illemmal- la taivaskin tummui, ja koko päivän helottanut aurin- ko sai aikaan sen, että tukala hiostavuus rasitti par- tiota ääretömästi. Tuntui mieltä ylentävältä saada pi- ristystä ja uutta voimaa luonnon antajalta tehtävän loppuun suorittamiseksi.

Emme ehtineet illan viiletessä kauaksikaan samo-

ta, kun hienoinen sade kasteli meidät ulkoapäin, sisältä olimme jo hiestä kastuneita. Kun sade valuu kulki-
jan ylle erämaassa, ei hän useinkaan kohota katset-
taan ylös, sinne mihin kiitoksen pitäisi kohota, vaan
pikemminkin pää alas painuneena, mieli alakuloisena
mataa maan matosen tavoin tarkemmin etensä tä-
hyämättä. Niin kävi meidänkin. Sadepilvet tummuivat
yhäti ja ukkosenkin läheneminen oli ilmeistä.

Etenimme Kutsanjärven ja Lehtokankaan saarek-
keista maastoa, ja erään korkeahkon nyppylän rin-
teelle ylös saapuessamme sade yhä yltyi ja pisarat
suurenivat. Samassa jo idästä ukkonenkin yhtyi leik-
kiin. Nousimme suolta nopeammin askelin kuusia
kasvavalle metsäsaarekkeelle suojaa etsiäksemme.
Mutta miten ollakaan! Havaitsin parin kolmen met-
rin päässä edessäni olevan konekivääripesäkkeen, jossa
ihme kyllä ei ollut vartiomiestä. Mistä tämä on tänne
tuotu ja kuka? Missä ovat vartijat? Tuo konekivääri
oli suunnattu alas Kutsansuolle, siis juuri suuntaan,
mistä sateensuojaa etsiessämme olimme tälle nyppyläl-
le saapuneet. Sydän rupesi itse kullakin läpättämään
kilpaa ukkossateen rakeiden kanssa. Ei ollut aikaa
hukata hetkeäkään, sekunnit olivat kalliita, täytyi toi-
mia nopeasti ja — viisaasti. Kk-pesäkkeen vartiomies
oli telttakangas niskassaan kyyristyneenä naapurikuu-

sen alla sateen vihmoessa. Hermannin näki toisen ka-
verin viereisen näreen suojassa, ja hän näki nyt tul-
leen varman tapauksen näin lyhyeltä etäisyydeltä.
Hän kohotti kiväärin poskelleen, tähtäsi ja... ennen
kuin ehti laukaista ennätin kaiken lähestyvän raju-
myrskyn keskeltä pujahtaa Hermannin luo ja tarttua
kiinni kiväärin piipusta ja viime tingassa estää lau-
kauksen.

Hermannin polvet ihan tärisivät jännityksestä, eikä
ihmekään, kyllä siinä oli toisillakin henkeä salpaava
hetki. Täytyi tehdä selväksi kaikille partioon kuuluvil-
le, että jos tuo Hermannin olisi ehtinyt laukaista, niin
millainen tilanne siitä olisi syntynytkään! Varmaa on,
että tulitaistelun lopputulos olisi, niin... mutta mihin
meni yksi meistä? Ilmari olikin jäänyt sen verran jäl-
keen, että hän tavallaan varmisti partion siltä suun-

nalta. Odotimme häntäkin joukkoomme, sillä nyt ei
kukaan saisi tunaroida, kun kysymyksessä oli koko
partion olemassaolo tai tuho.

Nopeasti avoryhmittäisiin ja aseet laukaisuviree-
seen, silmät tarkkoina vaanien ja kaikkea epäilyttä-
vää nuuskien. Oltiinhan sentään vihollispesäkkeessä.
Kun kerran olimme kutsumattomina vieraina yllät-
täen saapuneet toisen tanhuville, oli meidän varmintä
myös häipyä kaikessa hiljaisuudessa.

Poislähtöä piti jokainen selvänä, äkkiä pois, mutta?
Ei tämä ensiksi havaitsemamme pesäke ollutkaan ai-
noa, sen saatoimme omin silmin nähdä, kun Kutsan-
suon saarekkeelta kiersimme yhä syvemmälle metsään.
Saarekkeen reunoille oli asetettu konekiväärejä ja yri-
timpä pois mistä paikasta tahansa, oli koko saa-
reккеella sama järjestys. Totesimme, että saareke oli
erittäin vahvasti linnoitettu kenttävartioksi.

Hanhenmarssissa lähdimme paluumarssille. Jalat
nousivat kevyesti, katseet olivat äärimmilleen teroite-
tut, risukaan ei saanut katketa, sateen ropina sentään
oli omiaan auttamaan vetäytymistämme. Salamat
välkkyivät ja ukkonen ärjyi niin, etten sellaista muista
aikaisemmin nähneeni tai kuulleetni. Pidimme yllä sa-
maa suuntaa, mistä olimme saapuneetkin.

Kutsansuo oli aava, vain siellä täällä törrötti käk-

Lapin "porstuassa"
avautuva korpimaisema

Korven
kulunut tie

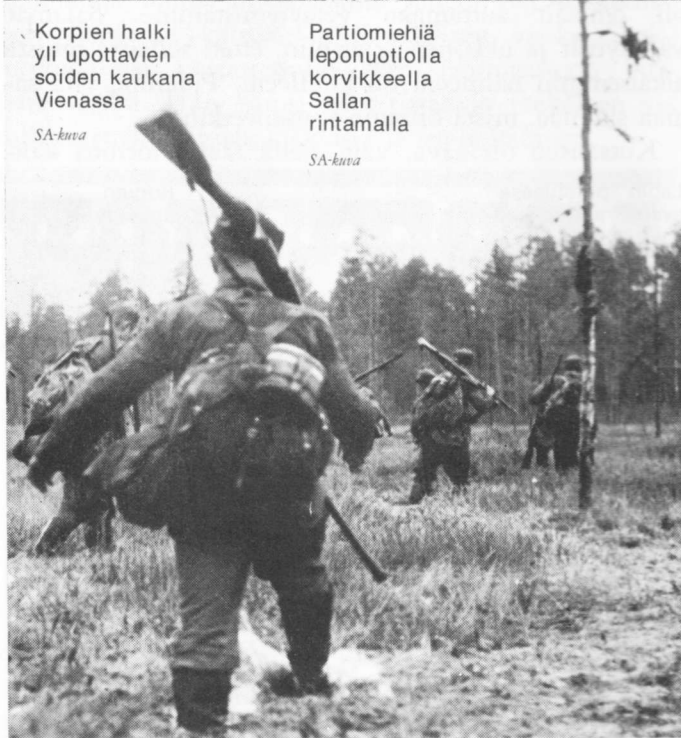

Korpien halki
yli upottavien
soiden kaukana
Vienassa

SA-kuva

Partiomiehiä
leponuotiolla
korvikkeella
Sallan
rintamalla

SA-kuva

kyrämänty kuolemaa odottaen. Partio ylitti laajan suon harvassa jonossa, etteivät ainakaan kaikki samanaikaisesti joutuisi surman suuhun. Ukkonen alkoi jo olla ohi, vain jälkisade vihmoi ikään kuin suojaavana, leppeänä saattona kotimatkaa tekevälle joukolle, varoituksena ja ohjeena vastaista varten.

Ylitimme suon ilman, että pelkäämäämme konekivääriltä annettiin peräämme ja päästyämme vastarannalla olevan metsän suojaan saatoimme lopultakin kiittää Luojaa hartaammin kuin koskaan ennen, sillä mikä olisikaan ollut kohtalomme ilman ankaraa ukkosta, jonka hän oli meille avuksi antanut. Tuota mieltä ja ajatteli jokainen istuessaan mättäällä ja tupakoidessaan, kun suo oli ylitetty. Näköpiirissämme oli vie-

läkin kumpare, joka äsken oli pannut itse kunkin sisimmässään tutkiskelemaan elämän kohtaloa.

Tupakka kului ja ilta oli jo myöhäinen, eväät olivat loppuneet ja matkaa ties minkä verran vielä edessä. Askel oli jo lyhyempi kuin tullessa, väsymys painoi ja jännityksen laukeaminen hidasti paluuta. Olimme kuitenkin vielä vihollisen alueella, kaukana omista kenttävartioistamme. Oli vain kestettävä ja pidettävä kaikki aistit valppaina. Alkutaipaleella kohdattu koirapartio voi väijyä missä tahansa. Tämä oli pidettävä visusti mielessä.

Suuntasimme kulkumme etelää kohti. Kuruvaaran notkelmaa pidimme vaarallisimpana, mutta totesimme sen vapaaksi vihollisista ja saatoimme tämän jälkeen jatkaa matkaamme huojentuneina. Pian tunsimme Nenäpalon risukon ja kiersimme sen vasemmalta, sillä olimme jo oppineet tuntemaan tuon maaston epämiellyttäväksi ja kohtalokkaaksi monelle soturille puolin ja toisin. Sen vasemmalla liepeellä istahdimme hetkeksi tähyillen epäilevinä maastoa, ettemme joutuisi yllätetyiksi näin kotitanhuvilla, Kuorevaara jo silmien edessä. Siellä oli oma kenttävartiomme.

Viimeiset voimat keräten otimme loppumarssin kohti Polkuvaaraa. Askel oli raskas ja nälkä kääntäen verrannollinen matkaan. Kunpa olisi jo teltta tuossa edessämme! Vielä laahauduimme parisen kilometriä ja tiesimme, että siellä telttamme meitä odotaisi. — Lopultakin taival päättyi telttamme eteen!

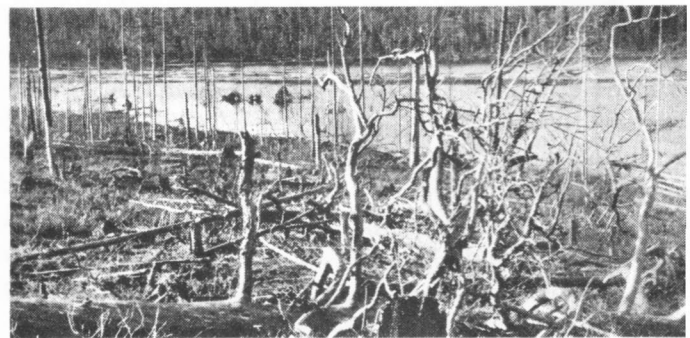
— Tehän tulittekin vielä takaisin, tervehtivät joukkueemme miehet.

Teidän oli luultu joutuneen vangiksi, eikä enää uskottu teidän koskaan palaavan. Näin olivat komentajammekin sekä koko pataljoona tuumineet.

Ilmoittautuessani komentajalle oli hänen ilonsa todella vilpitön. Hän toivotti meidät tervetulleiksi takaisin yksikköömme ja kertoi jo menettäneensä toivonsa koko partion suhteen. Ja olihan hänellä siihen syytäkin. Olimme näet olleet poissa yli 10 tuntia.

Palattuani komentajan puhuttelusta omaan telttaani ja tuotuani hänen terveisensä partioni miehille, olivat teltan muut miehet jo heränneet utelemaan kuulumisia jo kuolleeksi tuomitulta partiolta. Juttua riitti pitemmältäkin kuin tuon yön ajaksi. Siitä turistiin sopivan aiheen puuttuessa aina, kun saman partion miehet tapasivat toisensa.

Kaatuneen kelon kääntyräisiä esteitä

Mannerheim-
ristin ritari,
luutnantti
P. E. Kahla,
joka suoritti
kaikkiaan 141
sotalentoa

LASSE SAXELL

Ritarin näytös

MANNERHEIMRISTIN ritari! — Nämä sanat tuovat suomalaisen mieleen kuvan sodasta, kärsimyksistä, kansan vapaudenrakkaudesta ja sen rohkeista, epäitsekkäistä taistelijoista. Tämä korkein suomalaisen urhoollisuuden kunniamerkki, Mannerheimristi, ei useastikaan jäänyt soturin viimeiseksi ristiksi, vaan näiden miesten kohtalona oli liian usein saada myös sankariristi kotikirkkonsa kalmistoon. He eivät olleet "onnensotureita", vaan miehiä, joiden sydämissä oli tilaa vain isänmaan ja kodin vapaudelle ja turvaamiselle korkeintakaan uhria karttamatta. — "Parhaimmat meistä ovat kuolleet". Tämä kohtalo oli kirjoitettu myös *Paavo Kahl*an elämäkirjaan.

Kahla oli Keski-Pohjanmaan poikia. Tultuaan ylioppilaaksi Kokkolassa hän suoritti asevelvollisuutensa Kauhavan Ilmailukoulussa. Ohjaajalinjalta hänet siirrettiin "puuttuvien taipumusten" takia tähystäjälinjalle, jolla hän sai koulutuksen ilmavoimien tähystäjäupseerin tehtäviin. Siviilissä hän ehti saada opiskelunsa hyvään vauhtiin. Päämääränä hänellä oli metsänhoitajan tutkinto. Sota katkaisi kuitenkin hänen opiskelunsa, kuten niin monen muunkin.

Henkilökohtaisesti tutustuin tähän rauhalliseen ja huumorintajuiseen mieheen syksyllä v. 1941. Olin ylpeä, kun tämä luutnantti ja Mannerheimristin ritari siirrettiin lentueeseeni varapäälliköksi. Ei kestänyt pitkää aikaa, kun totesin, että hän oli kunniamerkkinsä arvoinen mies. Vakuuttavimman ja samalla järkyttävän todistuksen tästä sain kesällä v. 1943.

Lentueeni oli silloin Hirvaksen kentällä Pälljärven rannalla eli "siellä jossakin" Itä-Karjalassa, mikä oli sota-ajan tapa määritellä paikkoja.

Tämän vuoden kevät oli ollut muonituksen kannalta perin heikkoa aikaa ja sama näytti jatkuvan kesälläkin. Varsinaisena ruokana vaihtelivat teräskovan näkkileivän eli "faneerin" höysteenä kuivatut saksalaisperunat, synteettisellä mehulla kasteltu kaura-akanaapuuro, vadelmanlehtitee ja sulatejuusto. Nämä ainakin ovat jääneet mieleeni. Omatoimisuus kyllä paransi paljon tilannetta. Metsät ja järvet olivat täynnä riistaa. Joku Itä-Karjalan sotilashallinnon esikunta

kyllä esimerkiksi hirvilupien kanssa juonitteli, mutta taistelevat joukot vähät piittasivat moisten esikuntapösjöjen metkuista. Sotamies marssii vatsallaan ja peuranpylly kärisi ja kalasoppa oli poikaa. Ne, joilla oli tilaisuus tällaiseen omatoimiseen täydennykseen, kärsivät oikeastaan vain vitamiinien, siis vihannesten ja perunoitten puutteesta. — On ymmärrettävää, että riemullamme ei ollut rajoja, kun Kahla eräänä aamuna tuli metsästämystä tuoden tullessaan köyden, jonka toisessa päässä oli ihan elävä lehmä ja lisäksi tiedon, että läheisen metsikön takana on pelto, jossa ylivuotiset perunat olivat intoutuneet lisääntymään.

Kun uudet perunat porisivat kattilassa ja me, Kahla ja minä, olimme koettaneet niiden kypsyyttä ainakin kymmenennen kerran, astui pahvitelttämme pitkän huiskea, komea ja nuori vänrikki. Hän, vänrikki *Mannermaa*, ilmoittautui lentueeseeni ohjaajatäydennyksenä, tullen suoraan koulutuskeskuksesta. Minä en sillä hetkellä ajatellut muuta kuin perunakattilan suuruutta. Se oli tuollainen 5—6 l:n kolmijalkapata, ei siis kattila, jonka joku oli evakuoanut jostakin. Arvelin perunoitten riittävän kolmellekin ja käskin Mannermaan liittyä joukkoomme. Perunat riittivät ja Mannermaa jäi teltaani kolmanneksi asukkaaksi.

Muutaman päivän tämä uusi ohjaaja tutustui lentomestari *Rautalan* opastuksella FK (Fokker)-kalustoomme ja suoritti tutustumislentoja kentän välittömässä läheisyydessä. Eräänä iltana katsoin hänen taitonsa olevan niin pitkällä, että määräsin hänet Kahl

lan opastuksella tutustumaan toiminta-alueeseemme luonnossa. Kartalla tämä oli jo perusteellisesti käyty läpi. Käskyni oli suunnilleen seuraavanlainen: — Sinä (Kahla) lähdet aamulla tutustuttamaan Mannermaata Äänislahden itäpuolen maastoon. Lennätte alueelle Äänisen kautta ja seuraatte Äänisjärven rantaa Poventsaan saakka. Täältä sitten Karhumäen kautta kotiin. Samalla kun katselette idän maisemia on teidän tiedusteltava vihollisen mahdollisia torjuntapesäkkeitä Äänisjärven rannalla. Lentokorkeus 2000 m. Startti kello 6. *Maunulan* Moranet (hävittäjiä) partioivat alueella. Kotiin on tultava.

Vatsat täynnä uusia perunoita painuimme pehkuihin. Mannermaa oli hyvä piirtäjä. Hän oli kuvittanut telttamme kaikenlaisilla pilapiirroksilla ja iskulauseilla. Huomasin hänen vuoteensa kohdalle ilmestyneen uuden kuvan, vatsakkaan herran, jonka suusta lähtivät sanat:

— Syökää paljon uusia perunoita, niin saatte istuvan ruumiin.

Jonkinlaisella kammolla olin aina karttanut tuota ”ruumis”-sanaa ja nyt se siinä silmiäni edessä loi mieleeni määrittelemättömän, epämieluisan tunnelman, joka tuntui tekevän muuten niin kodikkaan pahviteltan kalmanhajuiseksi. En kuitenkaan puhunut mitään ja pian sain unen päästä kiinni.

Aamu oli kirkas ja lämmin. Viimeisten ohjeitten ja ilmalavonnalle annetun ilmoituksen jälkeen nousi FK jälleen kerran Itä-Karjalan taivaalle suuntana itä ja nouseva aurinko.

Määräsin erään ohjaajan, taisi olla lentomestari Rautala, valvomaan koneen paluuta ja lähdin itse kävelemään teltaani. Matkalla jäin ihastelemaan tien vieressä olevaa suurta honkaa. Se oli todellinen metsän jättiläinen, mutta jo aikansa elänyt. Puun toiselta puolelta oli kuori jo kokonaan pudonnut paljastaen punahongan arvokkaan värin. Pojat olivat näköjään veistäneet lastuja sen kyljestä sytykkeiksi korviketuliinsa. Niin — kohta senkin humina on humistutaällä Karjalan laulumilla. Suuretkin kaatuvat, maatuvat ja muistonsakin kalpenevat. Olin vähän haikealla tuulella ja menin teltaani loikoilemaan. Varmuuden vuoksi panin kenttäpuhelimien korvani viereen. Toimenpide olikin aiheellinen, sillä variksen vaakunta siitä punahongan latvoilta herätti minut. Vilkaisin kelloani. — Kahdeksan. — Arvelin Mannermaan jo palanneen lennoltaan, vaikka en ollutkaan herännyt koneen koukkaukseen teltan yllä. Tämä oli tapa, millä koneet ilmoittivat paluunsa. — Soitin kentälle. — Kone ei ollut palannut. — Arvioimani lentoaika oli 1 t 45 min. No, ei tässä vielä hätää. Menin teltan taakse jokipenkereelle istumaan ja odottamaan. Puoli tuntia kului. — Levottomuuteni alkoi olla aiheellista. Lähes tunti kulunut määräajasta. Kun olin saanut kolmanteen savukkeeseeni tulen, alkoi kuitenkin kuulua tuttu surina. Ja sieltä kaivattu saapui! Kone ei kuitenkaan koukannut, kuten oli tapana. Ehkä Mannermaa ei muistanut tapaa. Kone kaarsi korkealla ja hävisi tekemään laskua.

Puhelin soi. Lennonvalvoja ilmoitti koneen menneen laskussa ympäri. Sanoin jotain sopimatonta torveen ja ryhdyin kiireesti pukeutumaan. Puhelin soi jälleen. Ilmalavonta ilmoittaa äskeisen koneen ”tontuilleen” kokonaan toisella reitillä kuin oli ilmoitettu. — Olin juuri kiinnittämässä ”komentohihnan” solkea, kun auto ujelsi teltan eteen. Kahla astui pahvimökkiin. Hän yritti jotain sanoa, mutta minä keskeytin. Uikkarinikin sarkahousujen alla viilensivät tuntei-

Tiedustelu-
hävittäjiä
lähdössä
Hirvaksen
kentältä
27.6.42

Kaksitasoinen
Fokker
valmistautuu
lähtöön

tani, kun olivat istuessani kasteesta kostuneet.

— Mitä hittoa te munitte matkalla tunnin liian kauan ja sitten laskussa ympäri keskellä kirkasta päivää. Käske Mannermaa tänne niin kuin olis' jo.

— Ei se tule. — On kuollut.

— No niin! — Siinä sitä ollaan. Saakelin tunarit. Miten se edes sai sen härvelin ympäri. — Keskellä kirkasta päivää.

Suuni jäi auki ja ”komentohihna” käteeni, kun Kahla vastasi:

— Ei se sitä laskenut ympäri, vaan minä.

— Voi Venäjä! — Sinä!

— Niin katos, kun sitä sauvaa ei saanut...

— Katsos nyt ittes autoon ja mennään kentälle. Puhu matkalla! Näin keskeytin Kahlan, hyppäsimme autoon ja hän aloitti kertomuksensa, jota toistelimme monet kerrat milloin uusien perunoitten, milloin viinan höystämänä.

He olivat tehtävänsä mukaisesti lentäneet ensin keskelle Äänisjärveä ja sieltä sitten pohjoiseen Äänislahden itärannalle. Eräässä kohdassa Kahla oli nähnyt niemen nenässä tuliasepesäkkeen tapaisen. Samassa paikassa oli joitakin veneitä vesillä. Hän nautti näyttäne Mannermaalle. Käsittikö tämä Kahlan väärin vai mikä häneen meni, FK:n nokka painui syöksyyn ja ohjaajakonekiväärin alkoivat repiä kuolon virttä venille. Kahlan mielestä ne olivat vain soutuveneitä. Mannermaan siinä räimiessä avasi rannan pesäke tu-

len urkupyssyllä. — Nyt jatkakoon Kahla itse niin hyvin kuin minä hänen sanansa muistan:

— Katsos nyt. Mannermaa ampui niitä veneitä. Ukot hyppivät järveen. Minä huusin sitä lopettamaan. Erään syöksyn jälkeen, kun urut rupesivat paahtamaan, hän sitten alkoikin tempo korkeutta. Yritin puhua hänelle, mutta se vaan tuijotti silmät selällään sivulle. Katsoin hänen katseensa suuntaan, mutta en minä mitään nähnyt. Nyt alkoi vasen poski lerputtaa ilmavirrassa holtittomasti kuin lippu auton nokalla. Minusta tämä oli jotain ylen omituista ja siksi kurottaudivin kopauttamaan häntä päähän. Ei vaikutusta. Ohjaaja vain tuijotti sivulle käsi kaasulla ja toinen ohjaussauvassa. Minusta tuntui, että nousu oli liian jyrkkää. Hänen kasvonsa olivat nyt muuttuneet elottoman harmaiksi. Silmät tuijottivat, mutta eivät nähneet. Aloin aavistaa, aloin tietää mitä oli tapahtunut. Mannermaa oli kuollut. — Alhaalla oli järvi, rannalla paahtoi urkupyssy, ohjaamossa oli kuollut pilotti! Koneen nokka nousi yhä ylemmäksi kohti kuoliota. Minulle tuli helvetillinen hätä. Suustani pääsi eläimellinen ulina. Ensin ajattelin hypätä, mutta luovuin ajatuksesta, koska olisin joutunut veteen tai urut olisivat ottaneet minut helposti maalitaulukseen. Koneen nokka oli saatava painumaan noususta. Ehkä sitten voisin hypätä paremmille maisemille. Koetin kaikin keinoin ylettyä sauvaan. Ei! Revin tähytjäkiväärin irti. Kurkotin sillä ohjaussauvaan. Ei onnistunut. Nyt kone oli jo niin pystyssä, että ihmettelin, miten se vielä saattoi roikkua taivaalla joutumatta syöksykierteeseen. Se oli kuin risti venäläisten urkujen edessä. Nappasin laskuvarjon syliini ja kiinni. Kiipeisin tason ulkopuolelle. Sain jalkani jalkaluukulle ja kurottaudivin etuohjaamoon. Juuri ja juuri sain sormenpäilläni työntetyksi sauvaa eteen. Siinä kurkotellessani laskuvarjon laukaisin oli takertunut johonkin ja kun nyin sormenpäilläni sauvaa eteen niin varjo hulmahti auki ja tarttui peräsimiin. Samassa pääsin itse myös paremmin liikkumaan. Varjon laukaisin oli pidättänyt minua, vaikken sitä silloin heti tajunnut. Nyt olin kuitenkin vielä pahemmassa pinteessä. Varjon narut repivät ilmavirrassa minua irti koneesta. Pelkät narut vetivät kuin lyijypuntit. Kone alkoi lisäksi kaartaa. En voinut irroittaa kuin toisen käteni etuohjaamon reunasta. Sillä en jaksanut irroittaa valjaita, koska nykivät narut lisäsivät painetta lukkoihin. Silloin muistin puukkonni. Sekin piru oli verryttelyhousujen sisäpuolella, ettei haittaisi liikkumista koneessa. Valjaitten alitse pääsin siihen kuitenkin käsiksi. Repäisin sen irti tupesta niin, että housunkannattimet katkesivat. Puukolla nyrhin valjaat poikki. Sinne liiteli laskuvarjo Äänisen aaltoihin. Helpotti! Jokseenkin vaivattomasti kaikkeen muuhun nähden sain etuohjaamon kuomun nousemaan auki. Hinasin itseni Mannermaan syliiniin. Tuntuu tietysti raa'alta kun sanon, etten koskaan ole tuntenut niin suurta helpotusta

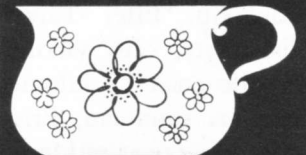
kuin nyt, kun sain istua kuolleen miehen syliiniin, miehen joka lasittunein silmin oli seurannut maan matosen taistelua elämänsä puolesta. Hengessäni kumarsin venäläiselle katsomolle, joka lähetti tuliset aploodit perääni, kun poistuin näyttämöltä. Muistin ohjaajaoppilasajoiltani sen verran lennon aakkosia, että hissun kissun hivutin suunnan kohti Hirvaksen kenttää ja hikisenä hyräillen sujuttelin kohti länttä. Hirvaksessa ei koukkauksesta tietenkään voinut tulla mitään. Hyvä, jos pysyin kunnolla edes vaakalennossa. Varovasti lensin sitten kauas kiitoradan jatkeelle ja lähestyin laskupaikkaa. Painoin vähän nokkaa ja vedin kaasuvipua kiinnemmäksi. Katsoin nopeusmittarista, että faarttia oli noin 150 km/t. Kun kiitorata alkoi, vedin kaasun kiinni ja koetin pitää koneen lähellä pintaa. Ikuisuuden jälkeen pyörät ottivat maahan kiinni ja kengurunloikat alkoivat. Muistin, että ohjaussauva olisi nyt vedettävä kokonaan taakse, että kone istuisi eikä menisi nokilleen. Kahukseni se ei liikkunut taakse, koska Mannermaa oli allani valunut niin paljon eteen, että housujen haarus pysäytti sauvan liikkeen. Joka loikalla Mannermaa tärähti yhä enemmän eteen ja lopulta kone tärähti selälleen. Ilmakuiperkeikan aikana tartuin koneen sivuputkiin ja mätähähdin ketoon vasta kun tuli "äkkipyssäys". — Kotona oltiin!

Kun saavuimme autolla koneen luo, oli Mannermaa jo irroitettu koneesta. Tarkastin hänet. Yksi luoti oli mennyt vasemmasta kyljestä sisään. Se, eikä uudet perunat, oli tehnyt hänestä ruumiin. Koko koneesta ei löytynyt muuta kuin tämän yhden luodin tekemä reikä. Määräsin Mannermaan nostettavaksi autoon. Kuljettaja sai ajomääräyksen KEK:iin (kaatuneitten evakuoimiskeskus). Me teimme kunniaa ja Mannermaan kotimatka alkoi.

Tapahtuneesta sai myös päämajaja tiedon. Suomen Marsalkka lähetti Kahlalle onnittelusähkeen, jossa hän mm. toi ilmi ilonsa siitä, että hänen ritarinsa olivat kannustensa arvoiset.

Saksalainen ilmatorjunta ampui Kahlan alas Lapin sodassa. Sotahan on sankaritekojen ja kuoleman summa.

Muistakaa RELAXIT -ja voitte unohtaa ummetuksen.

Relaxit-peräpuikot ovat luonnollinen ja luonteva apu ummetuksen vaivoihin. Varma ja tehokas vaikutus 30-60 minuutissa.

SAATAVANA APTEEKISTA reseptittä 4, 12 ja 20 kpl pakkauksissa.

Suomessa: PHARMACIA OY
Aleksanterink. 48 A H:ki 10, puh. 659103

MUISTOMERKKI ILOMANTSIIN

HILJA JUNTUNEN

ILOMANTSIN—MÖHKÖN tien varteen Taivallammen päässä olevalle korkealle kumpareelle pystytetty Talvisodan taistelujen muistomerkki paljastettiin Ilomantsissa sunnuntaina 19.9.71. Muistomerkin muodostaa harmaa kivipaasi, ja siihen on hakattu sanat: "Taivallammen taistelut 14—16.12.1939. Kaatuneiden muistolle." Muistomerkin on pystyttänyt Rajamieskilta ja hanketta ovat rahallisesti tukeneet Ilomantsin kunta, rajakomppania sekä yksityiset.

Tilaisuudessa esitti taistelujen historiikin eversti evp Viljo *Kivikko*, joka taistelussa johti Erillinen Pataljoona 11:ta. Sitä vastassa oli venäläinen 155. divisioona. Suomalaiset perääntyivät Mekristä Kuolismaan kautta 80 kilometriä. Kaksi viikkoa vihollisen ylivoimaa vastaan taistellut Pataljoona 11 oli väsynyt ja masentunut. Taivallammen taistelu oli taistelua ylivoimaa vastaan, aseina vain kiväärit. Vihollinen lyötiin ylivoimasta huolimatta. Rintama pysähtyi Möhköön. Ellei Taivallammen voitokasta taistelua olisi käyty, olisi vihollisella ollut matkaa Ilomantsin kirkolle enää 12 kilometriä ja sieltä teitä avautui moneen eri suuntaan. Erityisesti olisi ollut mahdollisuus päästä itärajaa pitkin Mutalahden kautta Tohmajärvelle ja Värtsilään.

Tämän taistelun jälkeen suomalaiset saivat uutta uskoa ja voimaa puolustaa isänmaataan.

Kaikki tilauksia, osoitteenmuutoksia ym. sekä epäsäännöllisyyksiä tai puutteellisuuksia lehden jakelussa koskeva kirjeenvaihto on lähetettävä osoitteeseen: Postilokero 820, 00101 Helsinki 10. Toimitus (Töölönkatu 35 B) ei niitä käsittele.

Kansikuva: Kannaksen armeijan esikunnan sijoituspaikkana Imatran valtionhotelli, joka sai osakseen kovimmat ilmapommitukset

NUMERO 12:n KIRJOITUKSET

Toivo Romppala:	
PARTION JOULU 1941	353
Terho Jantunen:	
JOULU AITTOSELLASSA v. 1939	357
Vilho Taskinen:	
RUHTINAANMÄKI JA TAISTELU SIITÄ JOULUNA 1939	360
V. Ritvanen:	
JOULUYÖ ONTAJOELLA v. 1942	362
Eino Huttunen:	
KOULULAIVA "SUOMEN JOUTSEN" POMMISATEESSA	364
Urho Junno:	
PIKAKIVÄÄRIMIES KANNAKSEN TAISTELUISSA v. 1944	366
Erkki Niemelä:	
IHANTALASSA 1944	370
Väinö Ruotonen:	
TAPANINPÄIVÄ KELJASSA v. 1939	371
V. Parkkonen:	
YHTEISELLE NUOTIOLLE	374
N. Olavi Niskala:	
KORVESSA	378
Lasse Saxell:	
RITARIN NÄYTÖS	381

Kirjoittajat vastaavat esittämistään mielipiteistä. Käsikirjoitukset on tehtävä koneella joka toiselle riville. Ne palautetaan vain, jos postimaksu seuraa, muussa tapauksessa ne siirretään Sota-arkistoon. Maksetut valokuvat jäävät lehden omaisuudeksi, muut palautetaan, mikäli palautusta on pyydetty käsikirjoituksen yhteydessä ja postimaksu suoritettu.